

Morální kodexy v praxi

Jolana Světlíková

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Institut mezioborových studií Brno

akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jolana SVĚTLÍKOVÁ**
Osobní číslo: **H108290**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Morální kodexy v praxi**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009), případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím, bude práce zaměřena na:

- smysl a význam etických kodexů,
- místo profesní etiky v profesním vzdělávání policistů,
- profesní etiku v policejní praxi (zkušenosti a problémy).

Součástí práce bude drobný sociologický výzkum, který bude zaměřen na vliv praxe na chování a jednání policistů v souladu s Etickým kodexem PČR.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Anzenbacher, A. Úvod do etiky, Praha: Zvon, 1994.

Dolista, J., Ježek, R. Etika zaměstnance veřejné správy, České Budějovice, 2006.

Dufková, I., Zlámal, J. Policie a profesní etika, Praha: 2005.

Henriksen, J.O. Vetlesen, A.J. Blízke a vzdálené, Boskovice: Albert, 2000.

Herzogová, Z. Policejní etika. Praha: 2003.

Jankovský, J. Etika pro pomáhající profese. Triton, 2003.

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Eduard Radvan, CSc.

Katedra společenských věd

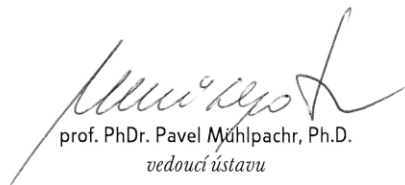
Datum zadání bakalářské práce:

16. března 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2013

V Brně dne 16. března 2012

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PhDr. Eduard Radvan, CSc.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

JOLANA SVĚTLÍKOVÁ¹

Jméno, příjmení studenta

V Brně 15.3.2013

Jolana Světlíková

Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce je zaměřena na základní otázky profesní etiky Policie České republiky. Je věnována pojmům profesní a policejní etika, pramenům policejní etiky a zejména principům Etického kodexu Policie České republiky v souvislosti s praktickým výkonem služby. Praktická část práce zjišťuje míru ztotožnění policistů s etickými požadavky instituce prostřednictvím dotazníkového šetření týkajícího se tolerance policistů k protiprávnímu a neetickému jednání svých kolegů.

Klíčová slova: etika, etický kodex, morálka, mravnost, profesní etika, policejní etika, korupce.

ABSTRACT

This thesis is focused on the fundamental issues of professional ethics of Police of the Czech Republic. It is dedicated to the concepts and professional police ethics, ethics springs and in particular the principles of the Code of Ethics Police of the Czech Republic in connection with the practical performance of service. The practical part of this work is looking into a degree of policemen's identification with ethical requests of the institution through the survey, which is asking about the policemen's tolerance for lawless behaviour and unethical behaviour of their police colleagues.

Keywords: ethics, code of ethics, morals, morality, professional ethics, police ethics and corruption.

Děkuji panu doc. PhDr. Eduardu Radvanovi, CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce, a prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma MORÁLNÍ KODEXY V PRAXI zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická, nahraná do IS STAG, jsou totožné.

V Brně dne 15. března 2013

Jolana Světlíková

OBSAH

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 ETIKA A ETICKÉ KODEXY.....	11
1.1 ETIKA A MORÁLKA.....	12
1.2 ETICKÉ KODEXY.....	13
2 PROFESNÍ ETIKA.....	18
2.1 POLICEJNÍ ETIKA.....	19
2.2 PRAMENY POLICEJNÍ ETIKY.....	21
2.3 ETICKÝ KODEX PČR.....	24
2.4 ETIKA V POLICEJNÍ PRAXI.....	33
2.5 MÍSTO PROFESNÍ ETIKY V PROFESNÍM VZDĚLÁVÁNÍ POLICISTŮ.....	37
PRAKTICKÁ ČÁST.....	42
3 ZÁVAZKY POLICISTŮ VŮČI OSTATNÍM PŘÍSLUŠNÍKŮM POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY.....	43
3.1 VYMEZENÍ CÍLŮ.....	43
3.2 STANOVENÍ HYPOTÉZY.....	44
3.3 METODA VÝZKUMU.....	44
3.4 VOLBA RESPONDENTŮ.....	44
3.5 DOTAZNÍK.....	44
3.6 ZPRACOVÁNÍ A VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ.....	45
3.7 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ.....	59
ZÁVĚR.....	63
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	65
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	67
SEZNAM TABULEK.....	68
SEZNAM PŘÍLOH.....	69

ÚVOD

Otázky týkající se etiky a morálky byly vždy v popředí kritického zájmu filozofů, sociologů, psychologů, pedagogů a mnohých dalších společenských pracovníků. Mravnost, odpovědnost, dobrovolnost a svědomí patřily k nejdiskutovanějším problémům mnoha generací.

V současných podmínkách jsou aktuálními nejen pojmy hodnota, norma, zásada a princip, kterými bychom mohli komplexně charakterizovat základní priority společnosti, ale v zorném poli se objevují další, jako je ohleduplnost, nestrannost, spolupráce, tolerance, podpora, pomoc, profesionalita a další, jež bychom mohli nazvat etickými zásadami a diskutovanými tématy současné společnosti.

Tyto zásady a principy se týkají nás všech v každodenním životě. Chováme se a jednáme svým vlastním, určitým způsobem. Naše morální či nemorální jednání je odrazem našeho svědomí, svobodné vůle a autonomie vlastního rozhodování. V tomto konání nás ovlivňuje mnoho faktorů. Mezi všemi i profesní etické kodexy, kterými v současné době instituce deklarují své požadavky na morální výkon profese. Lékaři, učitelé, vojáci, policisté a mnozí další jsou těmi, pro které by mělo být dodržování morálních zásad nejvyšším stupněm žebříčku vlastních životních hodnot.

Téma MORÁLNÍ KODEXY V PRAXI jsem pro svou bakalářskou práci zvolila z několika důvodů. Nedávno jsem splnila kvalifikační předpoklady pro vstup do řad policistů. Absolvovala jsem přijímací řízení, které obsahovalo nejen prověrky fyzické zdatnosti, ale především psychologické testy, které měly zjistit míru vědomostí, schopností a dovedností uchazeče pro tuto specifickou profesi. Osobní rozhovor s policejním psychologem směřoval k odhalení nedokonalostí vlastního morálního profilu adeptů, kterou by žadatel nesplnil podmínky přijetí, protože institucí požadovaná míra morálního standardu je důležitým předpokladem pro praxi a etický výkon profese policisty.

V praxi řeší policisté rámcově nejen otázky občanskoprávních sporů a trestních řízení, ale v každodenním kontaktu s občany především obtížné morálně náročné situace jako je například kontakt a komunikace s agresivními jedinci, s oběťmi i pachateli trestných činů, s oběťmi i agresory domácího násilí, s pozůstalými, s dětmi, seniory, s drogově závislými, s osobami bez domova a dalšími sociálně znevýhodněnými a rizikovými skupinami osob. Zvláště v těchto případech jsou morální předpoklady pro výkon tohoto povolání důležité pro správné vyhodnocení a konečné morální řešení. Proto jsem svou práci zaměřila na

morálku policistů a míru osvojení si požadovaných etických principů a hodnot v praktickém výkonu služby.

První část tohoto textu se zabývá etikou a etickými kodexy. Pojednává o vzniku etických kodexů, jejich vývoji, smyslu a významu, včetně výčtu některých zásad, které jsou typické pro většinu kodexů současných.

Další část je věnována pojmu policejní etika, pramenům policejní etiky a zejména principům Etického kodexu Policie České republiky.

Závěr teoretické části je zaměřen na etiku v policejní praxi a etiku jako součást systému vzdělávání policistů v Policejní akademii ČR a Vyšších policejních školách MV.

Praktická část práce obsahuje dotazníkové šetření zjišťující míru ztotožnění policistů s etickými požadavky instituce v souvislosti s dodržováním určitého etického ustanovení týkajícího se tolerance k protiprávnímu a neetickému jednání kolegů ve výkonu služby i mimo ni.

Cílem této části práce je zjistit, zda rozdílná délka praxe ve výkonu služby ovlivňuje chování a jednání policistů v souladu s etickým závazkem vyjádřeným v profesním kodexu příslušníků policejního sboru.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ETIKA A ETICKÉ KODEXY

V počátku této kapitoly hodlám ozřejmit pojmy etika, morálka a mravnost.

Etika je vědní filozofickou disciplínou často nazývanou teorie morálky. Zkoumá principy lidského jednání na základě vlastní vůle a svobodné volby. Zabývá se tím, co je dobré nebo špatné, správné nebo nesprávné, tedy morální či nemorální. Dle Thompsona¹ „*etika zkoumá mravní rozhodnutí lidí a způsoby, kterými se je snaží odůvodnit.*“ Provází každého z nás v běžných životních situacích. Zasahuje do všech oblastí naší existence. Je souborem principů a norem, jejichž smyslem je orientace našeho chování a jednání.

Dle E. Radvana² má etika ve společnosti několik funkcí:

- Výzkum etických teorií a přiblížení výkladu důvodů morálky, považuje autor za gnoseologickou funkci.
- Hodnotící funkce etiky spočívá v hodnocení dřívějšího či současného jednání jednotlivců, vztahů mezi nimi, společenských poměrů, konfliktů a dalších, z hlediska mravních hodnot a mravní povinnosti, nebo hodnot a závazků z pozice mravních idejí a ideálů.
- Tvorba „toho, co býti má,“ tj. etických norem usměrňujících chování lidí, je cílem funkce normativní.
- Regulativní funkce etiky se týká jak povinností člověka ve vztahu k sobě samému, ve vztahu k jiným lidem, tak dnes i povinností vůči živé a neživé přírodě. Eticky regulovány jsou však také vztahy člověka a společnosti a jeho profesní chování a jednání.
- Etika vede k pěstování ctností vedoucích k mravní dokonalosti člověka, k mravní povinnosti a odpovědnosti. Tuto starost o mravní kvalitu člověka a společnosti bychom mohli zařadit pod výchovnou funkci etiky.

Etika je součástí každé oblasti našeho života. Deskriptivní etika popisuje mravní jednání, rozhodnutí, hodnoty a normy konkrétní společnosti. Normativní etika tvoří, analyzuje a formuje příkazy a zákazy, odlišuje morální od nemorálního. Autonomní etika se týká rozhodnutí jednotlivce o vlastních etických zásadách. Pro heteronomní etiku platí, že mravní zásady a pravidla jsou dané zvnějšku (Bohem, Vyšší inteligencí...). Individuální

¹ THOMPSON, M. *Přehled etiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004, s. 11

² RADVAN, E. *Úvod do filosofie a etiky*, Brno: IMS, 2011, s. 137 - 139

etika se zabývá vlastním konáním jednotlivce v životě. Sociální etika je zaměřena na univerzální lidské hodnoty a obecné dobro. Aplikovaná etika se týká problémů vybízejících ke konkrétním mravním rozhodnutím v daných oblastech (lékařská etika, právní etika, etika životního prostředí, etika podnikání, obchodní etika a další). Profesní etika v sobě zahrnuje dominantní hodnoty určité profese a jejich dodržování.

1.1 Etika a morálka

Pojmy etika a morálka spolu úzce souvisejí. Pro některé jsou přímo synonymem. Pro další se etika zabývá teorií a morálka je praxí téhož.

Podle slovníku filosofických pojmů je morálka předmětem etiky a je „*proměnlivým, historicky a kulturně podmíněným souhrnem hodnotících soudů, zvyků, názorů, ideálů, pravidel institucí a norem, jimiž se lidé v určitém ohledu řídí ve svém praktickém mravním jednání.*“³

Pojem morálka pochází z latinského „*mos*,“ což znamená vůle, předpis, mrav. Zahrnuje principy a zásady správného chování a jednání na základě vlastního přesvědčení, svědomí, vlastní vůle a schopnosti posuzovat. Netýká se pouze obsahu konání, ale i motivů a cílů. Dalo by se říci, že většinou vyjadřuje určitou dobrovolnou konformitu s požadavky společnosti.

V tradičních společnostech morálka vycházela z náboženské autority. Tak zvané zlaté pravidlo z Bible, „*Co nechceš, aby lidé činili tobě, nečiň ani ty jim*,“ nebo další, „*Jak chcete, aby lidé jednali s vámi, tak jedněte vy s nimi*,“ vedlo tehdy k všeobecné závaznosti konání. Později se objevila snaha oddělit tuto náboženskou oporu a stanovit obecné základy morálky vyhovující univerzálně všem. Dle Kanta⁴ a jeho kategorického imperativu, „*Jednej tak, aby maxima tvé vůle vždy mohla být zároveň principem obecného zákonodárství*,“ byl postaven požadavek autonomní morálky nad snahu morálky heteronomní, kterou člověk přijímá zvnějšku. Kantova morálnost, moralita,⁵ jako „*čistá shoda lidského jednání se svědomím, nezávisle na obsahu, který je motivem uvedeného jednání*,“ byla později předmětem diskuzí filozofů z důvodů důležitosti motivace, cílů a důsledků jednání.

³ BLECHA, I. a kol. *Filosofický slovník*, Olomouc: Olomouc, 1998, s. 275

⁴ ANZENBACHER, A. *Úvod do etiky*, Praha: Academia, 2001, s. 53

⁵ NESVADBA, P. *Policejní etika*, Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o. 2009, s. 12

Morálka jednotlivce je projevem vlastního individuálního systému hodnot vytvořeného na základě vědomí povinnosti, svědomí, vlastní odpovědnosti za své činy a jednání.

„Měřítkem morality je svědomí, které se projevuje ve vztahu mezi vědomým konáním a morálními pravidly dané kultury, společnosti, komunity, skupiny či rodiny.“⁶

Člověk se stává součástí konkrétní situace, vyhodnotí ji a svobodně se rozhodne, zda bude konat tak, či jinak. Zda jeho volba byla dobrovolná (dle jeho vlastního morálního kodexu), nebo nedobrovolná (pod nátlakem společenských norem, příkazů a zákazů), je předmětem a otázkou etických diskusí, ale obecně nevědomé nebo nedobrovolné jednání nelze považovat za morálně významné. Dalo by se tedy říci, že chovat se morálně je přizpůsobit se etickým normám osobním, sociálním, profesním a dalším. Nemorální chování je obecně klasifikováno jako nedodržení všeobecně uznávaných norem.

Ve spojitosti se slovem morálka bych zde zmínila i pojem mravnost. Je typem jednání, které respektuje hodnotové představy a pravidla dané morálky. *„Označuje chování a jednání lidí z hlediska jejich vztahu k obecně platným morálním hodnotám a normám. Za mravné označujeme takové chování, které se líbí, čili takové, které je obecně očekávané, vhodné, slušné, v souladu s obecným míněním, správné či dokonce přípustné.“⁷*

1.2 Etické kodexy

Problematika etických kodexů zasahuje velmi významně do etických diskusí posledních let. Co je obsahem etických kodexů? Jakou funkci zastávají v našem životě, v zaměstnání? Musíme je dodržovat bezpodmínečně? Hrozí nám nějaké sankce za jejich nedodržení? Potřebujeme vůbec etické kodexy? Mohou nás nějak ovlivnit v našem chování a jednání? Otázky, které jsem zde uvedla, jsou předmětem nejen mé práce, ale jsou součástí i osobních úvah každého jednotlivce. Většina z nás se ve svém životě setkala s touto problematikou, někteří během svého života i několikrát, často i v souvislosti s profesí, kterou vykonávají.

Kodex je vyjádřením závazku, vyjádřením požadovaného profesionálního a odpovědného přístupu. Jeho obsahem jsou mravní zásady, principy mravního jednání a chování. Neobsahuje podrobné situační návody, ale určitou konkrétní formou předkládá morální požadavky. Není pouhým vyjádřením či parafrází zákonných norem a státem stanovených právních předpisů. Je návodným prostředkem žádoucího a očekávaného jednání.

⁶ BLECHA, I. a kol. *Filosofický slovník*, Olomouc: Olomouc, 1998, s. 275

⁷ NESVADBA, P. *Policejní etika*, Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o. 2009, s. 12

Za nejstarší zvláštní formu kodexu bychom mohli považovat Desatero přikázání Božích. Souhrn deseti pravidel z Bible pokládajících základ mezilidských vztahů v rodině, ke svým bližním a zároveň vyjadřujících vztah k Bohu. Byly výrazem myšlení a jednání své doby. Některé z těchto morálních norem mají jistě svůj význam i ve společnosti současné.

Morální zásady společnosti se v průběhu staletí vyvíjely. Vyvíjela se i jejich forma předložením a obsahem nároků a požadavků. Existence etických kodexů je v současné době především spjata s profesní etikou. Historicky významným dokumentem v této oblasti je Hippokratova přísaha. Týká se lékařů a zdravotní péče. Platí dodnes, i když v jiné podobě jednotlivých ustanovení. Byly vypuštěny či upraveny některé pasáže týkající se praktického výkonu povolání.

Nebudu v této kapitole rozebírat ten či onen konkrétní etický kodex podrobně. Chci pouze upozornit, že se vzrůstajícími etickými nároky na zaměstnance zveřejňuje svůj etický kodex dnes většina zaměstnavatelů, firem a institucí, jejichž povolání většinou určitým způsobem souvisí se službou veřejnosti. Zaměstnanci jsou ve výkonu své praxe vázáni morálními zásadami vyjádřenými v kodexech etickými principy profese. Jejich struktura je obecně vyjádřena v následujících odstavcích.

Na základě studia některých dostupných přijatých etických kodexů mohu konstatovat, že obsahem úvodní části většiny současných kodexů je poslání instituce. Prohlášení se především týkají role instituce ve společnosti, odpovědnosti k zájmům a potřebám veřejnosti a zásad směřujících k budování pevných a dlouhodobých vztahů. Příkladem může být prohlášení: „*Sociální práce je založena na hodnotách demokracie, lidských práv a sociální spravedlnosti*“ (Etický kodex sociálních pracovníků České republiky, který nabyl účinnosti 20. května 2006).

Dále tímto dokumentem instituce zveřejňuje svoje profesní cíle a závazky vůči společnosti, zaměstnancům nebo klientům a předkládá požadavky a nároky, které jsou kladeny na zaměstnance v rámci jeho profese.

Ve většině případů se instituce zavazuje ke korektnímu a vstřícnému přístupu a všeobecné podpoře při řešení nestandardních a problematických situací. Bere na sebe odpovědnost, která se týká především dobrých pracovních podmínek a péče o zdraví. Mezi další uvedené závazky vůči zaměstnancům bychom mohli ve většině kodexů najít nepřipustnost šikany či jakékoliv diskriminace na pracovišti, širokou informovanost, která se týká budoucích cílů, příslib jednání na základě rovnosti všech zaměstnanců v pracovních záležitostech, rozvoj

dovedností prostřednictvím systému profesního vzdělávání v oboru a další. Kodexy však také kladou na zaměstnance požadavky.

Obecným požadavkem institucí vůči zaměstnancům je:

- Jednání, které není v rozporu s platným právním řádem, tedy dodržování zákonných ustanovení společensky stanovených,
- odpovědnost za své chování a jednání (zaměstnanec v rámci své profese nese odpovědnost za následky vlastních činů), odpovědnost v rozhodování, odpovědnost spojená s vedením či řízením, odpovědnost ke svým spolupracovníkům, kolektivní odpovědnost, odpovědnost k majetku,
- nestrannost ve smyslu zachování objektivitu v jednání, nezaujatost, neutralita, neupřednostňování zájmů svých nebo jiných jednotlivců před zájmy ostatních,
- profesionalita, vysoká odbornost a kompetentnost k provedení svěřených úkolů, kreativní a racionální myšlení, důsledné a precizní plnění svých povinností, efektivní provedení, neustálé vzdělávání se v profesních dovednostech, vstřícný a korektní přístup, vhodná komunikace, slušné vystupování a vyjadřování,
- diskrétnost týkající se především zveřejňování informací nebo jejich nevhodného šíření, ochrana osobních údajů, firemních údajů a tajemství, které by i nechtěně mohly poškodit dobrou pověst instituce nebo její důvěryhodnost, někdy se jedná i o přímý požadavek mlčenlivosti,
- neúplatnost a čestnost v jednání, osobní bezúhonnost, netolerance k jakémukoliv korupčnímu jednání,
- spolehlivost a vstřícnost, svědomité plnění úkolů a ohleduplné jednání, ochota k požadavkům instituce, partnerům, potencionálním klientům a veřejnosti,
- vzájemná spolupráce a solidarita, kolegialita mezi spolupracovníky, udržování vztahů na základě vzájemné úcty a respektu, netolerance k šikaně a trestné činnosti ze stran spolupracovníků a nadřízených,
- nepřípustnost střetu zájmů z důvodů poškození instituce, pro získání osobních výhod, nezneužití informací ve svůj prospěch nebo svých blízkých,
- loajalita, ochota a dobrovolnost dodržování závazků, věrnost, oddanost v plnění cílů, vlastní podpora dobrého jména instituce,
- humanita v profesi, kterou si sami zvolili jako pomáhající bez rozdílu.

Zde uvedené hodnoty jsou institucí předkládány většinou v konkrétním znění požadavků týkajících se druhu určité profese, pro kterou byl kodex vytvořen.

Obsah etických kodexů jednotlivých profesí je různý. Některé z nich jsou specificky obsáhlé, některé existují jen v několika obecných ustanoveních. Souhrnem by etický kodex měl splňovat pravidla srozumitelnosti a reálnosti jeho praktického provedení. Měl by být veřejně přístupným dokumentem, jasně vyjadřujícím interpretaci konkrétních pokynů a požadavků instituce.

Co se týká funkčnosti profesních etických kodexů, jejich zastánci zpravidla uvádějí tyto důvody vzniku. Etické kodexy:

- Dávají managementu i zaměstnancům firmy najevo, jak se mají správně chovat (k zákazníkům, ale i k sobě navzájem),
- zlepšují „image“ firmy ve společnosti i u klientů,
- stimulují loajalitu zaměstnanců,
- napomáhají tvorbě příznivého pracovního klimatu,
- jsou svéráznou formou „sebeobrany“ firmy při případném obvinění z neetického jednání,
- jsou důležitým nástrojem efektivního řízení a vedení,
- napomáhají při prosazování pozitivních změn ve firmě,
- usnadňují jednání účastníků tím, že vymezují jejich povinnosti a odpovědnost,
- celkově zvyšují výkonnost firmy, její konkurenceschopnost a další.⁸

Profesní etické kodexy tedy definují vnitřní politiku instituce. Návodnou formou předkládají model správného a morálního profesního jednání a zároveň kritizují a odmítají opak. Usnadňují řízení a rozhodování v případech nejistoty postupu především v nestandardních situacích. Upravují podobu a upevňují kvalitu vzájemných vztahů zaměstnanců a institucí, jejich klientů, spotřebitelů a zákazníků.

Někteří autoři se však na funkci kodexů dívají kriticky. Uvádějí, že etické kodexy nemají reálný smysl, neboť neobsahují konkrétní a vymahatelné sankce, a tedy nemohou významně ovlivnit morální chování a jednání jednotlivců, protože zásady morálky si každý člověk osvojuje již v dětství.⁹

Na rozdíl od právních předpisů není respekt a uznání k požadavkům etických kodexů zákonem vynutitelný, i když nároky v nich uvedené mohou být součástí právního řádu společnosti. Etický kodex není právním předpisem dle zákona. Zavazuje nás pouze

⁸ NESVADBA, P. *Policejní etika*, Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o. 2009, s. 205

⁹ NESVADBA, P. *Policejní etika*, Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o. 2009, s. 205

k osvojení si morálních pravidel. Je návodnou formou žádoucího chování zaměstnanců vůči instituci a společnosti. Jeho nedodržení ale může znamenat řadu postihů a sankcí v zaměstnání, např. kázeňské tresty, finanční postih nebo přímo výpověď z pracovního poměru. Mnohdy je v kodexu vyjádřena i nulová tolerance k jeho porušování.

Na druhou stranu je ale třeba zdůraznit, že při tvorbě etických kodexů není možné se zcela vyhnout podobnosti s obecně závaznou normou, neboť společnost vyjadřuje svůj požadavek „dobrých mravů“ i prostřednictvím obecně platných právních norem. Zákon je normou „obecného dobra“ pro všechny a za stejných podmínek. Právní systém nás formuje a sankcionuje na základě vyjádření zákazů („Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá,“ LZPS, 1993, HL. 1, čl.2/3), dále povinností („Povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod,“ LZPS, 1993, HL. 1, čl.4/1) a práv („Lidé jsou svobodní a rovni v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezczitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné,“ LZPS, 1993, HL. 1, čl. 1).

Právní normy jsou ale pouze univerzální formou etických požadavků. V mnoha paragrafech a ustanoveních obsahují klíčové etické zásady, ale nesoudí vlastní individuální morální. „Ukládá-li soud trest za zabití člověka, je to nikoliv proto, že jde o neetický (amorální) čin, nýbrž proto, že byla porušena zákonnost.“¹⁰ Právo tedy nevyjadřuje a nehodnotí morálku, tak jak jí rozumíme my. „Suchá litera zákona, se stává aktuálně potřebnou a viditelně nezastupitelnou teprve v krizových obdobích, kdy morálka prokazatelně selhává a právní obligatornost je fakticky jediným nástrojem, jak donutit jednotlivce pohybovat se v mantinelech povolené tolerance chování.“¹¹

Právní norma je tedy obecně závazným a státem vynutitelným pravidlem jednání a etický kodex je skutečným apelem, abychom si uvědomili, jaké jednání je správné a dobré, a nejednali špatně a nemorálně. Smyslem etických kodexů je tedy ustálení základních norem, hodnot, profesních pravidel oboru či povolání a především vymezení žádoucích podstatných forem morálního chování a jednání. Tedy celková prevence proti neetickému jednání v profesním životě.

¹⁰ DOROTÍKOVÁ, S. a kol. *Profesní etika učitelství*, Praha: UK Praha, 2003, s. 41

¹¹ DOROTÍKOVÁ, S. a kol. *Profesní etika učitelství*, Praha: UK Praha, 2003, s. 43

2 PROFESNÍ ETIKA

Profesní etika je etikou povolání. Příkladem je profese lékaře, učitele, pracovníka veřejné správy, policisty, hasiče a mnohých dalších. Jejich postoje, jednání a přístup je zaměřen na potřeby člověka. Jejich práce se týká nejdůležitějších hodnot lidského života (zdraví, života, základních lidských práv a svobod). Hodnot, které nejsou na prodej (např. i když si soukromý lékař nechá zaplatit za své služby, primárními hodnotami v tomto vztahu jsou však život a zdraví). Svými pravomocemi mohou výrazně ovlivnit život svých kolegů nebo klientů. Jejich služba veřejnosti je zájmem nadřazeným zájmu osobnímu. Jejich výkon profese se vyznačuje vysokou mírou autonomie rozhodování a odpovědnosti.¹²

Lidé v těchto profesích se pro své povolání rozhodli svobodně a dobrovolně. Stalo se jejich posláním, seberealizují se v této roli a získávají určitou společenskou prestiž. Jsou společensky, a to více než jiní, odpovědní za svá rozhodnutí a následky svého jednání. Jejich každodenní volba je odrazem jejich hierarchie hodnot. Úspěšný výkon jejich povolání souvisí nejen s kvalifikačními předpoklady, vysokou odborností a pracovními dovednostmi, motivací a angažovaností, ale především s jejich vlastními morálními předpoklady pro výkon profese, kterou zvolili. Jejich etika povolání, tedy profesní etika, je souborem „vybraných hodnot, norem, principů a povinností, jejichž posláním je přispívat v dané profesi k formování žádoucího typu jednání.“¹³

Dle Z. Herzogové¹⁴ je obsahem profesní etiky především:

- „*Explikace hodnotového systému, žádoucího pro danou profesi,*
- *explikace charakteru povinování – tj. mravních norem a mechanismů, které regulují uskutečňování těchto norem,*
- *hledání optimálních forem interiorizace norem a principů profesní etiky daného oboru. Profesní etika by měla obsahovat kromě logického zdůvodnění a ospravedlnění svých norem, také určitý výcvik v jejich aplikaci.“*

Profesní etiky vznikají z potřeby řešit praktické problémy povolání. Smyslem profesní etiky „je přispět ke zformování hlubokého vnitřního přesvědčení každého jednotlivce o tom, že výkon profese v souladu s mravními principy, požadovaným kodexem, je nezbytně

¹² HERZOGO VÁ, Z. *Policejní etika v dokumentech*, Praha: PA ČR, 2000, s. 9

¹³ HERZOGO VÁ, Z. *Základy filosofie a profesní etiky*, Praha: PA ČR, 1997, s. 102

¹⁴ HERZOGO VÁ, Z. *Základy filosofie a profesní etiky*, Praha: PA ČR, 1997, s. 102

*nutný k naplnění bytostného smyslu profese. A tímto smyslem v konečném součtu je služba občanům, služba společnosti.*¹⁵

2.1 Policejní etika

Policie České republiky je ozbrojeným bezpečnostním sborem. „Byla zřízena zákonem č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Její postavení v současné době upravuje zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.“¹⁶

Dnes v této instituci pracuje přibližně 39 000 policistů (2013). Úkolem Policie České republiky je „chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku veřejného pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropských společenství nebo mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu.“¹⁷ Naplnění tohoto úkolu předpokládá jistou mravní způsobilost.

Policejní etika je považována za disciplínu aplikované etiky, která se vyvíjí ve vzájemných vazbách s obecnou etikou, filozofickou etikou, právem, policejní psychologií, kriminologií, kriminalistikou, trestním právem a dalšími disciplínami. „Patří mezi profesní etiky, jejichž posláním je formulovat hodnoty, principy a normy, žádoucí v té či oné profesi.“¹⁸

Obsahem policejní etiky jsou morální povinnosti policistů. Jejich dodržování zajišťuje instituce a společnost prostřednictvím právních norem, nařízení, předpisů, rozkazů a dalších, včetně Etického kodexu PČR. Tyto povinnosti se týkají morálního a mravního přístupu policistů při plnění svých pracovních úkolů v době služby i mimo ni. Některé z těchto povinností se pokusím přiblížit v následujících bodech tak, jak je formulovala Deklarace o policii jako součást rezoluce Rady Evropy č. 690/1979.¹⁹ Vydeme-li z jejich tezí, pak:

- Každý policista je povinen plnit úkoly, které mu ukládá zákon.
- Každý policista musí být bezúhonný, neúplatný a musí vykonávat svoji práci důstojně, zejména nesmí podlehnout korupci.

¹⁵ HERZOGOVI, Z. *Základy filosofie a profesní etiky*, Praha: PA ČR, 1997, s. 103

¹⁶ Policie České republiky [online]. 2010, cit. [2013-02-09]. Dostupné z <<http://www.policie.cz/clanek/povinne-zverejnovane-informace>>

¹⁷ Policie České republiky [online]. 2010, cit. [2013-02-09]. Dostupné z <<http://www.policie.cz/clanek/povinne-zverejnovane-informace>>

¹⁸ HERZOGOVI, Z. *Policejní etika v dokumentech*, Praha: PA ČR, 2000, s. 5

¹⁹ HERZOGOVI, Z. *Policejní etika v dokumentech*, Praha: PA ČR, 2000, s. 96-97

- Formy nelidského či ponižujícího jednání jsou policistům za všech okolností zakázány.
- Každý policista musí odmítnout provedení úkonů omezujících osobní svobodu občana pro jeho rasu, politické nebo náboženské přesvědčení.
- Každý policista osobně odpovídá za své jednání a nesprávné rozhodnutí.
- Při plnění svých úkolů se policista nesmí dopustit nepřiměřeného násilí.
- Použití zbraně musí být jasné a přesně vymezeno zákonem.
- Policista musí zachovávat mlčenlivost o otázkách majících důvěrný charakter.

Tento výčet povinností každého policisty je neúplný. Další jsou obsahem etických ustanovení mnohých listin, dokumentů, deklamací a kodexů, o kterých se zmíním v tomto textu v následující kapitole (Prameny policejní etiky). Obecně bych definovala tyto povinnosti slovy Etického kodexu policisty (1989): „*Všichni policisté si musejí být vědomi morální odpovědnosti, která je daná jejich postavením, a musejí se stále snažit žít podle nejvyšších možných kritérií profesionální policejní práce. Pravomoci a základní pracovní povinnosti policisty zahrnují službu společnosti, ochranu životů a majetku, ochranu důstojnosti, udržování klidu a pořádku a zajištění práv každého občana na svobodu, rovnost a spravedlnost.*“²⁰

Takto lze povinnost policisty chápat zvenčí, veřejností. Dle autora Petra Nesvadby jsou ale na výkon policistů v současné době kladeny jiné požadavky než dříve. Význam a potřeba rozvíjení etického rozměru osobnosti policistů stále vzrůstá z důvodů nárůstu „společenské objednávky“ profesionality policistů, narůstajících složitostí vlastních policejních činností, radikálního vzrůstu sociální, etnické, kulturní, náboženské, jazykové aj. heterogenity prostředí a stále hlubší integrace ČR do euroatlantických struktur (2009). Proto je třeba policejní etiku chápat komplexně a takto ji dále i rozvíjet a vyučovat.

Jedná se o realizaci těchto cílů:²¹

- „*Vymezení principiálních etických hodnot, žádoucích pro optimální výkon policejní profese,*
- *vymezení principiálních etických norem, žádoucích pro optimální výkon policejní profese,*
- *hledání a ujasňování etických aspektů rozhodujících policejních činností,*

²⁰ HERZOGOVIÁ, Z. *Policejní etika v dokumentech*, Praha: PA ČR, 2000, s. 99

²¹ NESVADBA, P. *Policejní etika*, Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o. 2009, s. 152-153

- *tím vytvoření základu pro praktické rozhodování policistů v konkrétních situacích, zejména při řešení morálních dilemat,*
- *formování východiska pro adekvátní sebeuvědomění, sebehodnocení (tj. profesionální cti a hrdosti) a tím i sebeovládání policistů,*
- *prohloubení morální odpovědnosti každého policisty vůči společnosti jako celku, občanům, nadřízeným, kolegům i sobě samému,*
- *založení vůbec samotné „potřeby etického tázání“ do systému etického vzdělávání policistů. “²²*

Současná policejní etika by tedy měla směřovat, dle slov i autorky Z. Herzogové,²³ nejen k formálnímu vyjádření stanovených povinností, ale i k prohloubení vlastní odpovědnosti, sebeuvědomění, sebezpoznání a sebeovládání.

O policejní etice již nelze uvažovat pouze v duchu předem stanovených norem, ale chápat ji i vyučovat na základě komplexní kultivace osobnostního a profesního profilu policisty, protože *„policista, který nemá vytvořeno (resp. sám si nevytváří) to, co bychom mohli nazvat řádem vnitřní odpovědnosti, bude navyklý poměřovat své chování a jednání po výtce skupinovými normami (řádem vnější odpovědnosti) a bude tudíž nikoli osobností, nýbrž manipulovatelným prvkem systému.“²⁴* Schopnost řešit odpovídajícím způsobem morální problémové situace je *„schopností, která se zcela nepochybně nachází na stejné úrovni s policistovou kvalifikovaností právní, policejně-profesní, psychologickou, tělesnou, střeleckou apod.“²⁵*

2.2 Prameny policejní etiky

Instituce Policie České republiky přijala svůj etický kodex 21. ledna 2005. Tvorbě Etického kodexu PČR předcházelo přijetí některých listin a dokumentů, týkajících se morálního rozměru policejní práce, které se svým obsahem podílely na vzniku jeho konečné verze.

Klíčovým dokumentem je **Listina základních práv a svobod**, vyhlášená Českou národní radou jako Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., jako součást ústavního pořádku České republiky. Svým obsahem charakterizuje základní princip právního státu, a tedy i policie, a definuje

²² NESVADBA, P. *Policejní etika*, Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o. 2009, s. 152-153

²³ HERZOGOVI, Z. *Policejní etika v dokumentech*, Praha: PA ČR, 2000, s. 7-8

²⁴ NESVADBA, P. *Policejní etika*, Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o. 2009, s. 162

²⁵ NESVADBA, P. *Policejní etika*, Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o. 2009, s. 153

meze, v nichž státní moc může zasahovat do práv jednotlivců. Pro činnost policie jsou ústředními články týkající se základních práv a svobod, nelidského a ponižujícího zacházení nebo trestu, podmínek zbavení svobody občana, práva na soudní ochranu a dalších.

Je zde na místě připomenout i dva dokumenty, jejichž přijetím byl položen základ policejních činností z hlediska základních demokratických hodnot. Prvních z nich je **Úmluva o ochraně lidských práv a svobod** z roku 1950, která vstoupila v platnost v roce 1953. Česká republika k ní přistoupila v roce 1991. Touto listinou byla zřízena Evropská komise a Evropský soud pro lidská práva k příjmu stížností zaslaných postiženými osobami nebo organizacemi v důsledku porušení práv přiznaných tímto dokumentem. Dále se tato úmluva týká povinnosti respektovat lidská práva, práva na život, na spravedlivé řízení, zákazu trestu bez soudu, zákazu mučení, diskriminace, otroctví, nucených prací a dalších.

Druhým dokumentem je **Evropská úmluva o zabránění mučení a nelidskému zacházení či ponižujícímu zacházení nebo trestání** z roku 1987, která u nás vstoupila v platnost v roce 1996. Obsahem této úmluvy je ochrana před mučením a nehumánním způsobem zacházení s osobami zbavenými svobody.

Významným přelomem pro policejní etiku je přijetí **Deklarace o policii** jako součást rezoluce Rady Evropy č. 690/1979. Týká se statutu policie a základních etických povinností policistů. Jednotlivé body deklarace jsou formulovány v duchu plnění úkolů dle zákona, bezúhonnosti a neúplatnosti policistů v souvislosti s naprostým odmítáním korupce, nepřipustnosti nelidského a ponižujícího jednání a nepřiměřeného násilí, plnění povinností v souladu s respektem ke kulturním a hodnotovým odlišnostem v duchu vlastní odpovědnosti za své jednání, použití zbraně v mezích přesně stanovených zákonem, zachovávání mlčenlivosti v otázkách s důvěrným charakterem a dalších ustanovení.

Koncem 20. století společnost soustřeďovala svou činnost kolem dalších etických norem policie, které bylo třeba více zkonkretizovat. V roce 1989 International Association of Chiefs of Police (Mezinárodní sdružení policejních ředitelů) vypracovalo **Etický kodex policisty**. Jeho ustanovení zdůrazňují výkon pracovních povinností v duchu nestrannosti, rozhodnost ve výkonu služby v souladu s principem volného uvážení, přiměřenost policejního zákroku, důvěrnost informací, bezúhonnost ve službě i mimo ni a další.

Jedním z nejdůležitějších dokumentů podílejících se svým obsahem na vzniku Etického kodexu PČR je **Evropský kodex policejní etiky** přijatý v roce 2001, kdy Výbor ministrů

rady Evropy doporučil všem vládám členských států řídit se ve svém zákonodárství, praxi a při tvorbě etických kodexů zásadami, které jsou obsahem tohoto dokumentu. Tato listina je velmi obsáhlou studií, která podrobně rozpracovává problematiku hodnotové a morální stránky policejní práce. Je určena pro práci v tradičních policejních sborech nebo službách a je rozdělena do sedmi oddílů, které zde pouze přiblížím. Plná verze českého překladu tohoto dokumentu je obsahem přílohy č. 1 tak, jak ji publikovali I. Dufková a J. Zlámal ve studijních materiálech pro Střední policejní školy:²⁶

- I. **Cíle policie.** Hlavním cílem policie je dodržování zákonů, udržování veřejného pořádku, ochrana základních osobních práv a svobod, odhalování a prevence kriminality.
- II. **Právní základ policie v právním státě.** Policie je veřejným orgánem. Legislativa upravující postavení a působnost policie musí být jasná, přesná, přístupná.
- III. **Policie a systém trestního soudnictví.** Policie nemá žádné kontrolní pravomoci nad orgány prokuratury, soudnictví a vězeňství a plně respektuje nezávislost a nestrannost soudců, roli obhájců a právo na právní pomoc.
- IV. **Organizační struktura policie.** Policie podporuje dobré vztahy s veřejností. Příslušníci policie na všech úrovních plně zodpovídají za svou vlastní služební činnost. Další odstavce se týkají kvalifikace, náboru, výcviku a práv příslušníků policejního sboru.
- V. **Směrnice pro činnost policie.** Všeobecné principy výkonu služby policistů (ochrana života, nelidské zacházení, použití síly, nestranný přístup, nediskriminační přístup, korupce). Další odstavce se týkají specifických situací (policejního vyšetřování, zatčení).
- VI. **Zodpovědnost a kontrola policie.** Policie se zodpovídá státu, občanům a jejich představitelům, podléhá vnější efektivní kontrole. Státní kontrola má být rozdělena mezi legislativní, výkonnou a soudní moc.
- VII. **Výzkum a mezinárodní spolupráce.** Policie podporuje mezinárodní spolupráci v oblasti policejní etiky a problematiky lidských práv.

²⁶ DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J., *Policie a profesní etika se zaměřením na etický kodex Policie České republiky*, Praha: Střední policejní škola MV v Praze, 2005, s. 9-13

Tento dokument je svým obsahem univerzálním etickým kodexem policisty, závazným ve všech státech Rady Evropy. Jeho přijetím byl v Evropě položen základ společných etických principů policejní práce.

Dle tohoto doporučení byl v roce 2003 sestaven tým expertů z řad pracovníků policie, Ministerstva vnitra České republiky, Policejní akademie ČR, středního a vyššího školství, který byl pověřen vypracováním návrhu Etického kodexu Policie České republiky. Předlohou se stal Evropský kodex policejní etiky a etický kodex Kanadské královské jízdní policie. Návrh znění byl předložen do připomínkového řízení v dubnu 2004 příslušníkům Policie ČR. Konečná verze byla předložena v listopadu 2004 a 21. ledna 2005 byl vydán rozkazem policejního prezidenta č. 1/2005 a přijat **Etický kodex Policie České republiky**. Později byl tento dokument ještě upraven a doplněn o výkladový slovník pojmů v něm obsažených. Poslední zpracování kodexu bylo vydáno rozkazem policejního prezidenta č. 1/2009 a nabylo účinnosti dne 6. března 2009. Jeho plné znění je součástí přílohy č. 2.

2.3 Etický kodex Policie České republiky

Etický kodex Policie České republiky je strukturován do pěti částí. Jednotlivé části vyjadřují společné cíle, základní hodnoty a závazky vůči společnosti a ostatním příslušníkům Policie České republiky. Příloha Výkladu některých pojmů obsažených v Etickém kodexu PČR obsahuje ve čtyřech oddílech konkrétní výklad pojmů střetu zájmů, korupčního jednání, rovného a korektního přístupu, ohleduplnosti a taktnosti. Etický kodex je uveden prohlášením:

Příslušníci Policie České republiky, vědomi si svého poslání, spočívajícího ve službě veřejnosti a založeného na úctě a respektu k lidským právům, vyjadřují následující principy, jež chtějí sdílet a dodržovat.

Toto prohlášení je jasným vyjádřením poslání instituce jako službě veřejnosti. Je prohlášením akceptace všech formulovaných následujících etických ustanovení.

1. Cílem Policie České republiky je:

- a) chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti,
- b) prosazovat zákonnost,
- c) chránit práva a svobody osob,
- d) preventivně působit proti trestné a jiné protiprávní činnosti a potírat ji,
- e) usilovat o trvalou podporu a důvěru veřejnosti.

Tento oddíl je inspirován Evropským kodexem policejní etiky a předkládá tradiční a prvořadě úkoly policie, jejichž plnění veřejnost od instituce předpokládá, požaduje a očekává. Některé z těchto ustanovení jsou taktéž uvedené v §2 Zákona o Policii České republiky č. 273/2008 Sb.

2. Základními hodnotami Policie České republiky jsou:

- a) *profesionalita,*
- b) *neustrannost,*
- c) *odpovědnost,*
- d) *ohleduplnost,*
- e) *bezúhonnost.*

V tomto oddíle jsou formulovány základní etické hodnoty, které by měly být akceptovány a osvojeny každým policistou.

Profesionalita souhrnně znamená schopnost adekvátně odhadnout a přiměřeně racionálně i emocionálně se rozhodnout s přihlédnutím k všestrannému posouzení situačních aspektů.²⁷

Profesionalita policisty je jeho komplexní vybaveností. Policistova tělesná zdatnost, vědomosti v oblastech právních norem a specifických oborů, jeho etické, psychologické a sociální schopnosti a dovednosti se projevují vysokou úrovní charakterových vlastností a tím kvalitou řešení morálních dilemat. V praxi je ukázkou profesionálního přístupu nejen např. bezúhonnost ve službě i mimo ni (nepřípustnost páchaní přestupků nebo trestné činnosti), iniciativa (povinnost provést úkon v rámci své pravomoci i v době mimo službu, pokud došlo k útoku na životní hodnoty), ale i např. policistovo vystupování a úprava zevnějšku.

Nestrannost je nezaujatostí, neutralitou a neupřednostňováním zájmů svých nebo jiných jednotlivců, před zájmy ostatních. Je založena na principu spravedlnosti a objektivním přístupu v jednání.

V praxi policistů může být ovlivněna vlastním názorem, postojem, přesvědčením, predsudky, ale i momentálním emocionálním rozpoložením projevujícím se špatným prvním dojmem nebo základními chybami v posuzování osob, komunikaci apod. Na objektivní výkon služby by mohla mít vliv i nepřímo osoba zúčastněná, její sexuální

²⁷ NESVADBA, P. *Policejní etika*, Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o. 2009, s. 215

orientace, pohlaví, barva pleti, národnost, vyznání, náboženství a další aspekty projevující se ve výsledku např. nadržováním, ignorací, diskriminací nebo protekcionismem.

Odpovědnost za své chování a jednání je odpovědností k sobě samému, k ostatním, ke skupině, ke společnosti. Může být v právním smyslu omezenou a podmíněnou, za něco, co už se stalo (za následky vlastních činů) nebo odpovědností za činy budoucí, odpovědností neomezenou (vůči svým dětem), odpovědností kolektivní (vlastní odpovědnost pro naplnění společného cíle) nebo odpovědností profesní (ve vedení, řízení, rozhodování, ke svým kolegům, klientům, veřejnosti nebo majetku).

Odpovědnost policistů v praxi je vázána na veškerou policejní činnost. Jako příklad uvádím přiměřenost postupu při užití síly v souladu se zákonem tak, aby žádné osobě v důsledku postupu policistů nevznikla bezdůvodná újma (policista má v případě použití zbraně co nejvíce šetřit život osoby proti které zákrok směřuje, a zároveň neohrozit život jiných osob). Podstatnou úlohu sehrává v praktickém výkonu služby policistů „princip volného uvážení,“ který vyjadřuje určitou míru svobodné volby jak řešit a rozhodovat. Osobní odpovědnost vedoucí k morálnímu následku tedy vychází i z vnitřního sebeuvědomění, sebeovládání, sebereflexe.

Ohleduplnost je další základní hodnotou obsaženou v profesním policejním kodexu. Ohleduplné jednání je jednáním profesionálním a rozhodným, ale i zároveň taktním, slušným a empatickým, které bere v potaz lidskou důstojnost.

Ve výkonu služby jde o to, aby policista co nejrychleji identifikoval situace, v nichž je zapotřebí vzít v úvahu širší souvislosti (např. možnost sekundární viktimizace), a s ohledem na tyto souvislosti citlivě porovnal možnosti řešení.²⁸

Konkrétní význam tohoto pojmu se týká zejména postupu v činnostech, kdy je zasahováno do lidských práv a svobod. V praxi jde i o takové jednání, které souvisí se sdělováním smutné události. Ohleduplné jednání také vyžaduje komunikace s oběťmi trestné činnosti, dětmi, důchodci, zdravotně postiženými nebo sociálně znevýhodněnými skupinami osob. Policisté mají povinnost (i dle zákona) brát v úvahu při zákroku zjevně těhotnou ženu, osobu vysokého věku, osobu s tělesnou vadou nebo chorobou nebo osobu mladší 15 let.

Bezúhonnost je obecně vlastností, která vyjadřuje poctivost, čestnost a řádný život. Bezúhonnou osobou je ten, kdo nebyl soudně trestán ani pravomocně odsouzen.

²⁸ NESVADBA, P. *Policejní etika*, Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o. 2009, s. 219

Bezúhonný policista je tedy ten, jehož jednání v době služby i mimo ni není v rozporu s platným právním řádem. V praxi to znamená nepřipustnost trestného nebo přestupkového jednání (korupce, alkohol za volantem). Policisté by se měli záměrně vyhýbat i jednání, které by je mohlo kompromitovat, a tak ohrozit důvěru veřejnosti v nestranný výkon profese (přijímání darů, výhody).

3. Závazkem Policie České republiky vůči společnosti je:

- a) *prosazovat zákony přiměřenými prostředky s maximální snahou o spolupráci s veřejností, státními a nestátními institucemi,*
- b) *chovat se důstojně a důvěryhodně, jednat se všemi lidmi slušně, korektně a s porozuměním a respektovat jejich důstojnost,*
- c) *uplatňovat rovný a korektní přístup ke každé osobě bez rozdílu, v souladu s respektováním kulturní a hodnotové odlišnosti příslušníků menšinových skupin všude tam, kde nedochází ke střetu se zákony,*
- d) *při výkonu služby jednat taktně, korektně a vhodně uplatňovat princip volného uvážení,*
- e) *používat donucovacích prostředků pouze v souladu se zákonem; nikdy nezacházet s žádnou osobou krutě, nehumánně ani ponižujícím způsobem,*
- f) *nést odpovědnost za každou osobu, která byla omezena Policií České republiky na osobní svobodě,*
- g) *zachovávat mlčenlivost o informacích zjištěných při služební činnosti,*
- h) *zásadně odmítat jakékoliv korupční jednání, netolerovat tuto protizákonnou činnost u jiných příslušníků Policie České republiky, odmítnout dary nebo jiné výhody, jejichž přijetím by mohlo dojít k ovlivnění výkonu služby,*
- i) *zásadně se vyhýbat jakémukoliv jednání, které by mohlo být střetem zájmů.*

V tomto oddíle profesního policejního kodexu formuluje instituce etické normy policejní práce v podobě závazků vůči společnosti. Jde o konkrétní pravidla, přístupy a postupy, které jsou většinou zpracovány i formou zákonnou.

V písm. a) – b) jde především o kontrolu nad dodržováním zákonnosti, kterou veřejnost jako službu od policie očekává. V zájmu všech osob je, aby policie s veřejností spolupracovala, prokázala iniciativu, respekt, pomáhala a chránila lidská práva. Veřejnost velmi intenzivně vnímá každé pochybení policistů a na každém policistovi je, aby svým neaktivním, neprofesionálním a nezdvořilým chováním nepoškozoval dobrou pověst

celého bezpečnostního sboru, ale naopak se podílel na pozitivním obrazu policie v očích veřejnosti. Tento požadavek vyjadřuje taktéž §2 Zákona o Policii (č. 273/2008 Sb.).

V písm. c) je vyjádřen závazek nestranného a objektivního výkonu služby policistů v kontaktu se všemi lidmi a zejména v kontaktu s osobami minoritní společnosti (jiné národnosti, jiné sexuální orientace apod.). Každá osoba má právo na slušné a spravedlivé jednání, které by nesnižovalo její lidskou důstojnost. Tento princip je dále přiblížen ve Výkladu některých pojmů obsažených v policejním profesním kodexu policistů (příloha č. 2) a vychází z doporučení ustanovení č. 40 Evropského kodexu policejní etiky. Je také nepřímou součástí služebního slibu a služební kázně policistů požadované Zákonem o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

Pod písm. d) je skryta ohleduplnost, o které již v tomto textu zmínka byla. Stejně tak i o principu volného uvážení, který policisté ve výkonu své profese často uplatňují. Zákonem je sice jasně formulován postup, ale bohužel nepostihne naprosto všechny složité a nestandardní situace, které policisté řeší v každodenním kontaktu. Ne vždy je totiž nejvhodnějším řešením konfliktní situace trest a často je vlídné slovo nebo dobrá rada efektivnějším způsobem a cestou k naplnění cílů, k nimž se policie zavazuje.

Písm. e) formuluje závazek policistů použít donucovacích prostředků v souladu se Zákonem o Policii (č. 273/2008 Sb.), kde §51 – 59 stanovují pravidla použití donucovacích prostředků i zbraně. Tento závazek je v kodexu vyjádřen pouze v souvislosti s donucovacími prostředky, ale ne i v souvislosti s použitím zbraně. Zbraň dle tohoto zákona mezi donucovací prostředky nepatří (ve výčtu těchto prostředků je pouze formulován úder střelnou zbraní, hrozba namířenou střelnou zbraní a varovný výstřel). Deklarace o policii uvádí *použití zbraně* a doporučení Evropského kodexu policejní etiky tento požadavek vyjadřuje obecně *použitím síly*. Použití zbraně se v praxi řídí přísnými pravidly a samotný akt je chápán pouze v zákonných podmínkách; proto pravděpodobně autoři tohoto kodexu nezařadili použití zbraně mezi předložené etické závazky.

Dále je zde vyjádřen závazek humánního lidského přístupu ve spojitosti s použitím donucovacích prostředků při zajištění, zadržení, zatčení, jehož zákonná podoba je obsahem § 24 Zákona o Policii (č. 273/2008 Sb.), kde je navíc formulován i požadavek oznámit nadřazenému jakékoliv ponižující jednání vůči osobám omezeným na osobní svobodě.

Písm. f) vyjadřuje závazek nést odpovědnost za osobou omezenou na osobní svobodě v souvislosti s oprávněním osobu zajistit, zadržet, zatknout. Tato osoba se stává tímto zcela závislou ve svých potřebách a každý policista je povinen chránit nejen její život a zdraví,

ale je povinen i zajistit osobě potřebné lékařské ošetření, hygienu, stravu, odpočinek a další potřeby. Tato pravidla jsou součástí Zákona o Policii (č. 273/2008 Sb.) v §24 – 33, kde je konkrétně zpracován postup policie, týkající se oprávnění policistů a práv osob omezených na osobní svobodě. Další ustanovení v souvislosti s touto tematikou jsou zpracována v závazných pokynech policejního prezidenta o pravidlech a postupu policistů na celách a při eskortách.

Písm. g) se týká závazku zachovávat mlčenlivost, jehož problematika je zpracována v Zákoně o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů (č. 361/2003 Sb.) a v § 115 Zákona o Policii (č. 273/2008 Sb.). Policista se ve výkonu své profese prostřednictvím informačních systémů dostává k citlivým osobním údajům. Je důležité, aby tyto informace získával, využíval a uchovával výlučně za účelem plnění svých úkolů v profesi. Je povinen s informacemi nakládat s nejvyšší opatrností tak, aby nedošlo k vědomému i nevědomému šíření nebo jakékoliv formě jejich zveřejnění. Každá osoba má právo na anonymitu a své soukromí, pokud zákon nestanoví jinak. Toto ustanovení vychází přímo z Deklarace o policii i Evropského kodexu policejní etiky, kde je zdůrazněn princip ochrany údajů (jejich sběr, uchovávání a využívání) před nepovolanými osobami a pouze v souladu s mezinárodními principy.

Písm. h) vyjadřuje netoleranci k jakékoliv formě korupce. Formulace se týká vlastního jednání i jednání kolegů ve službě. Ve své profesi se policisté často setkávají s touto nástrahou; s pokušením využít svého postavení ve svůj prospěch. I přijímání darů nebo výhod v souvislosti s výkonem služby je policistům zapovězeno. Toto ustanovení vychází z Evropského kodexu policejní etiky a nepřímě je uvedeno i v Deklaraci o policii pod pojmem neúplatnost. Jasně porozumění tohoto pojmu je zajištěno prostřednictvím Výkladu některých pojmů obsažených v Etickém kodexu PČR (příloha č. 2).

Písm. i) je ustanovením, které obsahově vyjadřuje závazek policistů zdržet se jednání, které by ohrozilo důvěru v nestranný výkon služby. Policisté se v souvislosti se svou profesí dostávají do situací, kdy by jim osoby blízké nebo vlastní názor, postoj, přesvědčení nebo osobní zájem mohl bránit ve správném a etickém výkonu služby. Tímto ustanovením jsou vyzváni, aby se vyhýbali jakémukoliv jednání, které by se za toto nemorální jednání mohlo považovat. Pojem střet zájmů je vyjádřen mezi základními povinnostmi policistů v Zákoně o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů a zároveň je rozpracován do několika bodů ve Výkladu některých pojmů obsažených v Etickém kodexu PČR (příloha č. 2).

4. Závazky vůči ostatním příslušníkům Policie České republiky je:

- a) *usilovat o otevřenou a partnerskou spolupráci,*
- b) *dbát, aby vztahy byly založeny na základě profesní kolegiality, vzájemné úcty, respektování zásad slušného a korektního jednání; jakékoliv formy šikanování a obtěžování ze strany spolupracovníků či nadřízených jsou vyloučeny,*
- c) *netolerovat ani nekrýt podezření z trestné činnosti jiných příslušníků Policie České republiky a trestnou činnost neprodleně oznámit; stejně tak netolerovat ani jiné jejich protiprávní jednání či jednání, které je v rozporu s Etickým kodexem Policie České republiky.*

Tento oddíl je věnován mezilidským vztahům. Vyjadřuje doporučení k vzájemné solidaritě, loajálnosti a respektu.

Písm. a) – b) tohoto oddílu se týkají vztahů v kolektivu. Složení policejních hlídek není vždy stejné, a proto vztahy mezi všemi kolegy na oddělení i mimo něj by měly být v zájmu všech policistů i veřejnosti velmi dobré. V hlídce jsou policisté při zákroku odkázáni jeden na druhého. Pokud situace nevyžaduje aktivní přístup obou kolegů současně, většinou se jeden z hlídky věnuje řešení problému a druhý ho v této chvíli jistí a sleduje případnou další změnu situace, která by mohla vyžadovat jiné situační řešení. Navzájem si v těchto okamžicích musí důvěřovat.

Tyto otevřené vztahy by neměly být ovlivněny ani vyznáním, původem nebo pohlavím kolegů. Mezi policisty pracuje v dnešní době i mnoho žen a obtěžování nebo šikana či diskriminace nejsou vhodnými prostředky k utužení kolektivu a vzájemné spolupráci.

Písm. c) se týká netolerance k protiprávnímu jednání kolegů. Je zde vyjádřeno i doporučení nekrýt tuto činnost a oznámit ji. Tento závazek se týká přestupků a trestných činů, které by mohly být v důsledku trestány výpovědí ze služebního poměru. Veřejnost vnímá velmi citlivě např. problematiku korupce nebo nepřiměřeného užití síly. Policisté jsou veřejnými osobami, které přímo řeší protiprávní činnost, a snaží se ji potírat. Pokud dojde k porušení principu zákonnosti, mají oznamovací povinnost svým nadřízeným.

5. Osobním a profesionálním přístupem příslušníků Policie České republiky je:

- a) *nést osobní odpovědnost za svoji morální úroveň a svůj profesionální výkon,*
- b) *chovat se bezúhonně ve službě i mimo ni tak, aby důstojně reprezentovali Policii České republiky svým jednáním, vystupováním i zevnějškem.*

Tento oddíl je opět věnován odpovědnosti a profesionálnímu přístupu, kterým se již v této části zabývat nebudu. Pozornost ale věnuji závazku, který je zde uveden poprvé, chovat se bezúhonně i v době mimo službu.

Policisté si i v době osobního volna mají být vědomi svého postavení a příslušnosti ke společenské skupině, která zajišťuje bezpečnost a veřejný pořádek. Tento závazek se především týká protiprávní činnosti, ale dovolím si napsat, že zdvořilé chování, slušná a ohleduplná komunikace, vstřícnost, projevy pomoci nebo účasti v krizových situacích v soukromí jsou dobrou vizitkou každého policisty. Agrese, provokace, neslušná a nevybíravá komunikace, hrubé a urážlivé jednání, nejsou v souladu s etickými principy instituce. Pokud takto policista jedná v soukromí, nebude zcela jistě dobrým policistou ve službě.

Znění Etického kodexu PČR je zakončeno prohlášením:

Každý příslušník Policie České republiky, který jedná v souladu se zákonem a Etickým kodexem Policie České republiky, si plně zaslouží úctu, respekt a podporu společnosti, jejíž bezpečnost chrání i s nasazením vlastního života.

Požadovaný model chování a jednání policistů je obsahem i dalších dokumentů, které zavazují k hlubokému morálnímu vědomí a konání. Například služební slib policistů (příloha č. 3) je krátkým, ale výstižným souborem požadovaných morálních kvalit, jež je navíc umocněn závazkem nasadit i vlastní život v případě ochrany zájmů České republiky. Nepřímo jsou etické závazky vyjádřeny i v Zákoně o integrovaném záchranném systému (č. 239/2000 Sb.), kde je upraven postup policie a ostatních složek při provádění záchranných a likvidačních prací, nebo v závazných pokynech policejního prezidenta o pravidlech chování, služebního jednání, služební zdvořilosti a zdravení nebo poskytování psychologické pomoci apod.

Souhrnem je kodex policejní etiky doporučením optimální praxe. Dle J. Dolisty²⁹ jde především o to, co policie dělá a jak to dělá, jde o formu tohoto konání. Dle jeho slov praxe potvrzuje, že policejní etický kodex ulehčuje definování etických problémů a poskytuje možnost lepšího odhalování a chápání možných excesů, usnadňuje jejich hlubší analýzu a možnost kvalitnějšího řešení. Kromě toho kodex může i pomoci zformulovat a uvědomit si některé individuální normy chování, které je nutné akceptovat

²⁹ DOLISTA, J., JEŽEK, R. *Etika zaměstnance veřejné správy*, České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006, s. 82 - 83

při vstupu do služeb policie. Tato funkce kodexu je důležitá zejména pro nově přijímané policisty, aby se podrobili vlastnímu předběžnému sebehodnocení, zda jsou vhodnými uchazeči a zda jsou ochotni dostát předloženým závazkům. Dále kodex policejní etiky posiluje vzájemnou důvěru a spolupráci policie s veřejností. Jasně vymezuje chyby a omyly, a měl by i napomáhat k jejich sankcionování. Jedním z podstatných rysů policejního kodexu je, že ulehčuje vedení, řízení, dohled a reguluje vnitřní konflikty prostřednictvím stálé kontroly nad kvalitní úrovní policejního personálu.

Ani Etický kodex PČR se však nevyhnul kritice. Tato kritika nedostatků policií přijatého kodexu se v dostupné literatuře většinou týká konkrétní formulace jednotlivých etických ustanovení. Například J. Dolista³⁰ řadí mezi hlavní nedostatky obtížně interpretovatelné a široké formulace převzaté z původní policejní legislativy. Tato pojmová nejednoznačnost činí hlavně pro veřejnost dokument velmi obecným. Za další, výklad etických pojmů je distribuován samostatně, ačkoliv právě v něm je ukryt potenciál vdechnutí života těchto kodifikovaných norem. Ve své kritice se dále zabývá nevhodnou a nadstandardní formulací pojmu střetu zájmů nebo chybějícími ustanoveními týkajícími se přijímání darů, výhod, využívání služebních informací pro soukromé účely, zneužívání zaměstnaneckých výhod a materiálních požitků.

P. Nesvadba³¹ tuto kritiku chybějících etických ustanovení naopak chápe jako nepřiměřenou. Domnívá se, že tyto otázky nepojali tvůrci kodexu do jeho textu úmyslně, a to z důvodu existujících právních předpisů na úrovni interních aktů řízení.

Ve výkladu policejního profesního kodexu jsem se zaměřila především na druhý oddíl, a to na výklad základních hodnot, jejichž přesný komentář porozumění jsem v dostupné literatuře nenašla. Mým záměrem bylo především přiblížit a ozřejmit význam těchto hodnot ve spojení s praxí.

Dále jsem chtěla poukázat na určitou podobnost jednotlivých etických norem policejního kodexu s paragrafy zákonů týkajícími se postupu a oprávnění policistů. Většina z uvedených etických ustanovení má oporu a vychází ze Zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů (č. 361/2003 Sb.) nebo Zákona o Policii (č. 273/2008 Sb.), kterými jsou policisté povinni se řídit ve své profesi. Po důkladném prostudování těchto materiálů mohu konstatovat, že policejní normy formulují základní povinnosti

³⁰ DOLISTA, J., JEŽEK, R. *Etika zaměstnance veřejné správy*, České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006, s. 91- 92

³¹ NESVADBA, P. *Policejní etika*, Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o. 2009, s. 211

a upravují postup policistů ve výkonu služby a etický policejní kodex je svým obsahem „bonusem“ pro aplikaci těchto povinností a postupů v praxi. Je tedy pochopitelné, že se jejich obsah vzájemně překrývá, ale je nutno říci, že v mnoha případech i komplexně doplňuje.

V každém případě je Etický kodex PČR dokumentem, na který policie dlouho čekala, neboť svým obsahem bezprostředně souvisí s praktickým výkonem služby policistů. To mne vede k jistému shrnutí místa etiky v policejní praxi, byť jsem si vědoma, že se na některých místech následujícího textu budu opakovat.

2.4 Etika v policejní praxi

Hlavním cílem policejní práce je odevzdat pachatele trestných činů do rukou spravedlnosti. K této činnosti jsou policisté vybaveni celou řadou oprávnění a pravomocí, při jejichž uplatňování jsou vázáni dodržovat určitá etická ustanovení.

Při plnění úkolů vůči pachatelům, přestupcům nebo osobám omezeným na osobní svobodě policista nikdy neužívá donucovacích prostředků ve větší míře, než je nezbytně nutné a za daných okolností přiměřené. Donucovacích prostředků by mělo být užito jen v souladu se zákonem, s největší opatrností a pouze tehdy, když jsou ostatní metody neúčinné. Zákon ponechává policistům v tomto oprávnění jistou volnost při volbě výběru donucovacího prostředku a jeho užití. Ačkoliv je použití síly někdy nezbytné, je třeba, aby tím nevznikla osobám újma nepřiměřená. V každém případě nehumánní užití donucovacích prostředků je neetické.

Při použití zbraně musí mít policista na paměti, že právo na život a respektování fyzické integrity má každý jedinec. Podmínky užití zbraně se řídí přísnými zákonnými pravidly. Policista je oprávněn užít zbraň v nutné obraně nebo krajní nouzi, nebo pokud nelze jinak překonat aktivní odpor nebo odvrátit násilný útok. Policista je nejdříve povinen vyzvat osobu, aby upustila od protiprávního jednání. Pokud zákrok nesnese odkladu, musí dbát nutné opatrnosti, neohrozit život jiných osob a co nejvíce šetřit život osoby, proti které zákrok směřuje. Po použití zbraně, při kterém došlo ke zranění, je policista povinen poskytnout jakékoliv osobě první pomoc a lékařské ošetření.

Při zajištění, zadržení nebo zatčení osoby se tato stává osobou omezenou na osobní svobodě, která je zcela závislá ve svých potřebách. Každý policista je povinen chránit její život, zdraví a bezpečnost. Pokud je osoba zraněná nebo projevuje známky nemoci, je povinen co nejdříve zorganizovat lékařskou pomoc. Policista dále respektuje její právo na

základní hygienu, přiměřenou stravu a normální odpočinek. Úcta vůči těmto osobám zabraňuje policistovi, aby používal prostředků násilí, mučení a nelidského nebo ponižujícího zacházení a zamezil osobám, které se o takové jednání pokusí (ať jde o kolegy policisty nebo o spoluzadržené osoby), v tomto jednání pokračovat.

Na každou obviněnou osobu se vztahuje zásada presumpce nevinu a z toho vyplývá, že s každou takovou osobou policisté jednají nestranně v duchu probíhajícího šetření, které by mělo být založeno přinejmenším na odůvodněném podezření. Tato nestrannost se týká především zajišťování a věrného zachycení důkazů a naprosté absence diskriminace podezřelých osob, zejména z důvodů jejich původu, národnosti, náboženství a jakýchkoliv jiných důvodů.³²

Při samotném vyšetřování dává právní řád policistovi-vyšetřovateli jistou procesní samostatnost. Jen on může rozhodnout o zahájení trestního stíhání, provádění vyšetřovacích úkonů (hodnotit získané důkazy, provádět výslech, konfrontace, rekoncidence) a na jejich základě ukončit vyšetřování a podat trestní spis státnímu zástupci s návrhem na podání obžaloby, nebo zastavit trestní stíhání. Je tedy třeba, aby disponoval vysokými morálními kvalitami, mezi které se počítá: zásadovost, zodpovědnost, zdvořilost, čestnost, pravdomluvnost, spravedlnost, kompetentnost, nestrannost a humanita. Při shromažďování důkazního materiálu musí vyšetřovatel dbát i respektování zásad zákonnosti (stíhání jen ze zákonných důvodů), zásad obhajoby (každý má právo na obhájce), zásady presumpce nevinu (není věcí obviněného, aby dokazoval svoji nevinu), zásady vyhledávání (povinnost zjišťovat všechny skutečnosti, ať svědčí ve prospěch či neprospěch obviněného), zásady zdrženlivosti a přiměřenosti, kdy je nutné zasahovat do práv a svobod v co nejmenší míře (zejména pokud jde o právo na zachování lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti, soukromí, osobních údajů) a dalších. Vyšetřování by tedy jeho rozhodnutím mělo být objektivní a také přizpůsobené speciálním potřebám osob jako jsou děti, mladiství, ženy, senioři a další.³³

Při výslechu je policista povinen přijímat osobnost vyslýchaného bez předem odsuzujících hodnocení, vyvarovat se sugestivních otázek, sympatií nebo antipatií, předsudků, nucení obviněného k výpovědi nebo doznání. Musí brát v úvahu právo vyslýchaného poskytovat či neposkytovat informace, vyvarovat se např. odsuzujícího postoje k vyslýchanému

³² DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J., *Policie a profesní etika se zaměřením na etický kodex Policie České republiky*, Praha: Střední policejní škola MV v Praze, 2005, s. 51

³³ NESVADBA, P. *Policejní etika*, Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o. 2009, s. 267 - 270

(v důsledku obzvláště nelidského způsobu spáchání trestného činu), podlehnoutí vlivu prvního dojmu, přehnané snaze naplnit požadavky své profesní role (realizovat očekávání nadřízených a veřejnosti) a dalších.³⁴

Aby policista mohl dosáhnout objektivních výsledků, musí se často dožadovat pomoci svědků. Osoba, která provádí svědeckou výpověď, provádí akt občanské uvědomělosti a zaslouhuje si uznání a projevy důvěry. Ať už je naléhavost případu jakákoliv, jsou korektnost, zdvořilost a zdrženlivost vždy na místě. Citlivý přístup vzbudí ve svědkovi důvěru. Necitlivý přístup z důvodů odlišnosti hodnotové orientace, národnosti, původu, sociálních podmínek, politického, náboženského a filozofického přesvědčení nebo existence minulých soudních případů, znamená porušení zásad úcty a nedostatek loajality při hledání pravdy. Nejlepším řešením jak vyjádřit svědkovi úctu je slušné a korektní přijetí, ohled na jeho psychický stav, projev zájmu o jeho výpověď, umění naslouchat a striktní dodržování pravidel mlčenlivosti.³⁵

Cokoliv policista vidí, slyší nebo se jinak dozví, pokud jde o důvěrnou informaci, uchová v tajnosti, pokud ustanovení zákona nevyžaduje jinak. Získávání informací z archívů, evidencí, dokumentů, telefonických odposlechnů nebo např. sledováním či od informátorů je v policejní praxi velmi časté a nutné. Policisté jsou v těchto případech povinni dodržovat předpisy upravující přístup k informačním zdrojům a respektovat práva osob na anonymitu. Využívání získaných informací vyžaduje od policistů taktéž dodržování principu zákonnosti. Je např. nemyslitelné zakrývat nebo pozměňovat informace, které musí být předloženy justici, stejně jako to, že každá informace musí být řádně ověřena, ať pochází z jakéhokoliv zdroje. Zneužití získaných informací pro soukromé účely svědčí o nedostatečné bezúhonnosti a loajalitě policistů vůči instituci. V případě ukládání a uchovávání informací jsou policisté povinni postupovat tak, aby se osoby nepovolané, které nemají oprávnění přijít s nimi do styku (např. soukromí detektivové, novináři), k těmto informacím nedostali.³⁶

Etické normy se v praktickém výkonu služby policistů týkají nejenom kontaktu s pachateli a přestupci nebo svědky. Mezi další osoby, se kterými se policisté velmi často setkávají ve výkonu své profese, patří oběti trestných činů. Kontakt a komunikace s těmito osobami je

³⁴ NESVADBA, P. *Policejní etika*, Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o. 2009, s. 271 - 278

³⁵ DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J., *Policie a profesní etika se zaměřením na etický kodex Policie České republiky*, Praha: Střední policejní škola MV v Praze, 2005, s. 61 - 62

³⁶ DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J., *Policie a profesní etika se zaměřením na etický kodex Policie České republiky*, Praha: Střední policejní škola MV v Praze, 2005, s. 56 - 58

velmi obtížná a specifická a předpokládá od policistů citlivý, ohleduplný a empatický přístup. Po konzultaci s lékařem nebo psychologem policisté volí v těchto případech šetrný výslech, který může být kratší s ohledem na jejich psychický a fyzický stav a etickou stránku jednání.

Pokud jde o kontakt s cizinci, je nutno brát v úvahu jazykové bariéry a jejich kulturní a hodnotovou odlišnost. K výslechu je také nutné přizvat tlumočníka. V případě kontaktů s cizinci při plnění úkolů, při výslechu nebo vyšetřování se policisté musí řídit pravidlem nestrannosti a rovného přístupu ke každé osobě bez rozdílu (je nepřipustné xenofobní jednání ovlivněné předsudky, opovržením nebo nedůvěrou).

Dalšími skupinami osob, u kterých policisté volí a uplatňují diferencovaný přístup v duchu zásad ohleduplnosti, jsou příkladně děti, mladiství, senioři, nemocní, zranění nebo postižení.

Oznamování smutné události pozůstalým v případě úmrtí nebo zranění jim osoby blízké je pro policisty záležitostí nesmírně náročnou. Pozůstalí si zaslouží především úctu a empatii od policistů, kteří jim přišli tuto nepříjemnou zprávu sdělit. Je tedy vhodné se na tuto skutečnost připravit a nejvhodnějším a nejšetrnějším způsobem reagovat na odezvu nejbližších, které postihla tato neočekávaná a nepříjemná zpráva.

Je zde na místě i zopakovat etické principy týkající se vztahů na pracovišti, kde např. rozdíly v hodnosti a zařazení mohou být zdrojem vztahových potíží. Bez ohledu na statut, útvary, hodnosti a úkoly by měly být vztahy založeny na vzájemné úctě, loajalitě a solidaritě. Vzájemná úcta striktně vylučuje jakoukoliv formu diskriminace, zejména takovou, která je spojena s původem, vyznáním nebo s pohlavím kolegů. Loajalita se projevuje především upřímností a týká se v praxi sdělování informací kolegům, kteří mají právo je získat, nebo odvahy sdělit osobě přímo stížnost, která na ni je, a chovat se přitom korektně. Loajalita znamená připustit i své omyly a nést za ně odpovědnost, aniž bychom do nich zatahovali ty, kteří nenesou na odpovědnosti žádný podíl. Projevuje se i diskrétností v případech informací osobního charakteru, informací týkajících se soukromého života (rodinných nebo zdravotních problémů). Solidarita se projevuje trvalou pohotovostí ve vztahu ke kolegům a připraveností nabídnout jim např. svou pomoc (při stanovení postupu, úkolech administrativní povahy, při řešení osobních potíží apod.). Naopak každý policista, jenž je svědkem jednání svého kolegy, které je nezákonné nebo nebezpečné (nezákonné násilí, ponižující zacházení), má povinnost takovému jednání

zabránit nebo je ohlásit nadřízené složce, bez ohledu na to, jaké je hierarchické postavení pachatele těchto činů.³⁷

Etické principy jsou součástí i celé řady dalších úkolů, ke kterým jsou policisté vybaveni pravomocemi a oprávněními, jako je např. prokázání totožnosti osob, podání vysvětlení nebo oprávnění pro vstup do obydlí, kdy je třeba, aby policisté jednali nejen dle zákona, ale i dle etických závazků, které akceptovali při vstupu do řad policie.

Neetické jednání policistů ale bohužel není v současné době pouhou utopií. Sdělovací prostředky věnují spáchané trestné činnosti policistů a chybám proti profesnímu kodexu ve svém zpravodajství zvláště velký prostor. Předmětem diskuzí veřejnosti na sociálních sítích jsou nejčastěji prohřešky proti profesnímu etickému kodexu v podobě nezájmu, laxního a lhostejného přístupu a neochoty řešit komplikované a složité podání ve věci nebo vyšetřování. Lidem nejvíce vadí na policistech arogance, hrubost nebo výrazné projevy nadřazenosti i šikany vůči veřejnosti. Další vytykají policistům nevhodné chování na veřejnosti, nebo také přestupkové jednání především v dopravě, ve službě i mimo ni, s cílem využít svého postavení.

Pokud jde o trestnou činnost, je v popředí zájmu kritiky jednání policistů porušení zákazu mlčenlivosti v souvislosti s únikem, a tedy vynášením a zneužíváním získaných důvěrných informací, nepřiměřené použití síly při plnění úkolů, korupce a s ní spojené zneužívání pravomoci veřejného činitele, maření vyšetřování, úplatkářství, podvody, ale i krádež nebo falšování důkazů. Jde tedy především o jednání směřující k získání výhod, darů nebo finančního prospěchu, které odporuje povinností vyplývajícím z postavení policistů a které se nejenom společnost, ale i sama instituce snaží potírat a bojovat proti němu, protože je neslučitelné s posláním a hlavní úlohou instituce ve společnosti.

2.5 Místo profesní etiky v profesním vzdělávání policistů

System celoživotního vzdělávání policistů³⁸ zajišťuje Ministerstvo vnitra České republiky. Je řízen Odborem bezpečnostního výzkumu a policejního vzdělávání v úzké spolupráci s Odborem vzdělávání Policejního prezidia České republiky. Tento systém zastřešují tři školy se statutem Vyšší policejní školy MV, a to v Praze, Pardubicích, Holešově,

³⁷ DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J., *Policie a profesní etika se zaměřením na etický kodex Policie České republiky*, Praha: Střední policejní škola MV v Praze, 2005, s. 63 - 65

³⁸ Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2012, cit. [2013-03-18]. Dostupné z <<http://www.mvcr.cz/clanek/system-policejního-vzdelavani.aspx>>

s detašovanými pracovišti v Brně a Jihlavě, dále Policejní akademie České republiky, osm školních policejních středisek a tři výcviková střediska Policie České republiky.

Základní filozofií policejního vzdělávání³⁹ je policejní práce v duchu služby občanům, nová „image“ policisty s důrazem na vysokou profesionalitu, motivaci, vysoký etický standard a spoluodpovědnost policistů za odbornou připravenost k výkonu služby. Po reformě policejního školství se instituce zaměřuje na vzdělávací programy přesně definujícími jakými kompetencemi, znalostmi, dovednostmi, postoji a návyky má být policista vybaven. Zásadní důraz je kladen na aplikaci nových vzdělávacích forem a metod, zejména praktických cvičení a modelových situací zaměřených na komunikační dovednosti, zvyšování psychické odolnosti, právního vědomí a zkvalitňování dovedností v používání donucovacích prostředků a služební zbraně.

V oblasti profesního vzdělávání policistů dnes existuje i mezinárodní spolupráce.

V dubnu roku 2004 bylo ve spolupráci tehdy ještě Střední policejní školy MV v Praze (dnes již VPŠ MV v Praze) a Policejní akademie Nizozemí zřízeno Středisko pro výchovu k lidským právům⁴⁰ jako zvláštní oddělení policejní školy. Cílem tohoto oddělení je zařazení profesní etiky do činnosti Policie ČR prostřednictvím programů v rámci základní odborné přípravy a dalšího profesního vzdělávání. Středisko poskytuje obsahovou a metodologickou podporu v oblasti vzdělávání, v jehož rámci by si příslušníci cílových skupin osvojili takové znalosti a dovednosti, aby mohli řídit svůj pracovní výkon a svá rozhodnutí na profesionální úrovni. K naplnění svého cíle středisko sbírá, rozšiřuje a propaguje informační a výukové materiály a programy v oblasti lidských práv a profesní etiky a vytváří nebo se podílí na tvorbě nových informačních materiálů a výukových programů v těchto oblastech. Zaměřuje se zejména na praktické otázky policejní práce (vztah policie s veřejností, místní komunitou, minoritami). Zařazení takto vytvářených nových výukových materiálů (např. Policie a profesní etika, Policie v multikulturní společnosti, Vybrané sociálně patologické jevy nebo Policejní pravomoci a respektování lidských práv) do edukačního procesu je v gesci jednotlivých vzdělávacích pracovišť a odpovědných učitelů a instruktorů.

³⁹ Policie České republiky [online]. 2010, cit. [2013-03-18]. Dostupné z

<<http://www.policie.cz/clanek/system-vzdelavani-a-vycvik-policistu-39.aspx>>

⁴⁰ VPŠ MV v Praze, Středisko pro výchovu k lidským právům [online]. 2013, cit. [2013-03-19]. Dostupné

<<http://www.skolamv.cz/stredisko-pro-vychovu-k-lidskym-pravum/geneze-a-cile/geneze-2/>>

Předmětová oddělení psychologie a policejní etiky jednotlivých policejních škol využívají nově vytvořené vzdělávací materiály pro výuku profesní etiky policistů, která je nezbytnou součástí policejní práce. Důraz je kladen na důsledné dodržování jednání a vystupování podle Etického kodexu PČR, sebekontrolu a sebeovládání, logické myšlení a samostatné rozhodování, odolnost vůči náročným životním situacím, komunikativní dovednosti a umění jednat s lidmi i ve zvláštních případech.

Vyšší a střední policejní školy⁴¹ zajišťují vyšší a střední odborné vzdělávání v celé šíři, základní odbornou přípravu, kvalifikační, specializační a jazykovou profesní přípravu. Hlavním posláním těchto škol je poskytovat základní vědomosti v oblasti bezpečnostně právní pro zájemce o službu u policie a profesně připravit stávající policisty a policistky pro výkon funkcí na útvarech Policie České republiky.

V šestiměsíčním kurzu Základní odborné přípravy (ZOP) nově nastupující policisté absolvují výuku profesní etiky v rozsahu jedné hodiny týdně jako součást předmětu Komunikace a policejní etika. Jednotlivé výukové bloky se v tomto kurzu věnují problematice mezilidských vztahů, vztahů policie a veřejnosti, metodám posuzování a ovlivňování osob, sociální komunikaci, korupčnímu jednání, sociálně patologickým jevům, multikulturalismu a především výkladu Etického kodexu PČR. V rámci předmětu Psychologie policisté absolvují výcvik v komunikačních dovednostech prostřednictvím uměle navozených modelových situací a dále se seznamují s metodami řešení konfliktů v třídením vzdělávacím Kurzu řešení konfliktů pomocí analýzy transakcí, ve kterém si osvojují komunikativní dovednosti pro zvládání konfliktních situací a učí se minimalizovat vzniklé negativní důsledky.

Tříleté kombinované vyšší odborné studium vzdělávacího programu Bezpečnostně právní činnost je v rámci dalšího rezortního vzdělávání určeno pro příslušníky policejních sborů a občanské zaměstnance MV. Výuka profesní etiky je zahrnuta v současné době do učebních vzdělávacích plánů v rámci jednotlivých předmětů, napříč celým tříletým studiem. Například předmětová oddělení povinných modulů Sociální psychologie nebo Policejních činností zařazují do výuky předmětů psychologické zásady účinného prosazování zákonů, psychologii výslechu, psychologii obětí, postupy při kontaktu s domácím násilím, asertivní komunikaci v jednání s lidmi nebo vyjednávání. Současně je vedením škol (2013) připravován pro zařazení do učebních osnov nový samostatný

⁴¹ Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2012, cit. [2013-03-18]. Dostupné z <<http://www.mvcr.cz/clanek/system-policejniho-vzdelavani.aspx>>

vzdělávací modul Boj proti korupci a dále i Kurz transakční analýzy pro policisty, kteří tímto seznámením s metodou řešení konfliktů ještě neprošli.

Součástí škol jsou zpravidla **školní policejní střediska**, která spolupracují s vedením těchto subjektů při plnění úkolů v oblasti výchovně vzdělávací. Jejich činnost se zaměřuje na základní odbornou přípravu, odbornou praxi, odborné kurzy, školení, přezkoušení a podle konkrétních požadavků i rekvalifikační a doplňkové kurzy. V rámci své působnosti vedou policisty v kurzu Základní odborné přípravy ke zvládnutí základních činností potřebných k výkonu povinností a oprávnění. Spolupracují na prohlubování právního vědomí, zvyšování fyzické zdatnosti, zdokonalování ve střelbě ze služebních zbraní a osvojování si základů etiky policejní práce. Dále se podílí na doplňování odborných znalostí policistů již zařazených a pracujících na různých útvarech a odděleních.

Školní policejní střediska ve spolupráci s policejními školami zajišťují výuku policejní etiky v rámci odborných kurzů a školení. V současné době (2013) probíhá například pro všechny policisty na základních útvarech, kteří mohou být osloveni korupční nabídkou, jednodenní specifický vzdělávací program Problematika korupce. Cílem kurzu je vystižení podstaty nejčastějších problémů a osvojení a zdokonalování vybraných znalostí a dovedností uplatňovaných při řešení korupčního jednání. Obsahem tohoto kurzu je výklad pojmů týkajících se korupce z trestního zákona, druhy korupčních situací, základní úskalí, praktická cvičení, modelové situace, jejich rozbor a doporučené postupy. Absolvováním kurzu získají policisté základní znalosti postupu v situacích korupční výzvy (jak správně vyhodnotit, kdy a jak informovat nadřízeného, zkrátka vyřešit tento problém v praxi).

Policejní akademie České republiky⁴² se sídlem v Praze je státní vysokou školou univerzitního typu spadající mezi výkonné vzdělávací subjekty Ministerstva vnitra. Studium je určeno pro policisty ve služebním poměru, zaměstnance MV a ostatních rezortů, jejichž složky rovněž uskutečňují ochranu práva, a dále pro absolventy středoškolského studia s maturitou, kteří v budoucnu chtějí studovat bezpečnostně právní problematiku. Po absolvování prezenčního nebo kombinovaného studia bakalářského nebo magisterského typu se studenti mohou uplatnit v řídicích funkcích a specializovaných profesích státních bezpečnostních složek nebo i v soukromých bezpečnostních službách. Obsahem studia v rámci jednotlivých kateder jsou např. policejní činnosti, kriminalistika,

⁴² Policie České republiky, policejní školy [online]. 2010, cit. [2013-03-18]. Dostupné z <<http://www.policie.cz/clanek/policejni-skoly-285327.aspx>>

bezpečnostní technologie, profesní příprava, trestní právo, krizové řízení, veřejnoprávní disciplíny i společenské vědy.

Policejní akademie v bakalářském studijním programu na katedře společenských věd zařazuje policejní etiku do programů Bezpečnostně právních studií a Policejních činností v rozsahu čtyř hodin v semestru 1. ročníku. V magisterském studijním programu je Filozofie a profesní etika povinným předmětem. Témata přednášek se týkají základních etických pojmů, policejní činnosti jako službě veřejnosti, interpretace normativní a hodnotové složky Etického kodexu PČR, příčin neetického jednání policistů a dalších.

Obecně vede vzdělávání v oblasti etiky ku prospěchu a rozvíjení kladných stránek osobnosti. Je prostředkem k získání respektu k hodnotám, k osvojení si prosociálního chování a jednání. Je základem k tvorbě kladných mezilidských vztahů a morálnímu řešení každodenních problémů.

I když instituce Policie České republiky vynakládá nemalé prostředky na vzdělávání policistů v oblasti profesní etiky, je třeba, aby byla vyučována v duchu komplexní kultivace osobnostního a profesního profilu policisty, nejen v rámci kategorizace norem a policejních povinností. Formálně předložené etické požadavky nezajistí s konečnou platností morální jednání a chování ve výkonu služby. Každý policista se rozhoduje sám, dle svého svědomí, vědomí odpovědnosti, přesvědčení a svobodné vůle pro jednání, které je v souladu nebo naopak v rozporu s etickými normami instituce. Zda ho v tomto jednání ovlivňuje i délka praxe ve výkonu služby, je otázkou, na kterou se pokusím odpovědět v praktické části této práce.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 ZÁVAZKY POLICISTŮ VŮČI OSTATNÍM PŘÍSLUŠNÍKŮM POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

Každý fungující pracovní kolektiv je výsledkem dobrých vzájemných vztahů mezi zaměstnanci na pracovišti. Prostřednictvím etických profesních kodexů většina zaměstnavatelů pěstuje pracovní vztahy založené na vzájemné spolupráci, solidaritě, kolegalitě, vzájemné úctě a respektu k ostatním. Diskriminace nebo dokonce šikana ze stran kolegů nebo i nadřízených je nemorální a nepřijatelná.

Etický kodex PČR v oddíle 4, písm. a) a b), zavazuje policisty *usilovat o otevřenou a partnerskou spolupráci a zároveň dbát, aby vztahy byly založeny na základě profesní kolegality, vzájemné úcty, respektování zásad slušného a korektního jednání; přičemž jakékoliv formy šikanování a obtěžování ze strany spolupracovníků či nadřízených jsou vyloučeny.*

Pokud některý z policistů poruší zákon nebo principy policejního profesního kodexu a kolegové ve službě jsou svědky takového jednání, jsou dalšími etickými ustanoveními vázáni podle oddílu 3, písm. h) *zásadně odmítat jakékoliv korupční jednání, netolerovat tuto protizákonnou činnost u jiných příslušníků Policie České republiky* a dále podle oddílu 4, písm. c) *netolerovat ani nekrýt podezření z trestné činnosti jiných příslušníků Policie České republiky a trestnou činnost neprodleně oznámit; stejně tak netolerovat ani jiné jejich protiprávní jednání či jednání, které je v rozporu s Etickým kodexem Policie České republiky.*

Etický kodex PČR ve svých předložených závazcích vůči ostatním příslušníkům Policie tedy ukládá policistům bez ohledu na statut, útvary nebo hodnosti vykonávat policejní činnost v prostředí vzájemné solidarity a spolupráce, bez šikany nebo diskriminace, odmítat jakoukoliv protiprávní činnost a netolerovat neetické jednání ve vlastních řadách.

3.1 Vymezení cílů

V souvislosti s etickými závazky uvedenými v Etickém kodexu PČR, které deklarují vztah policistů vůči ostatním příslušníkům Policie, jsem praktickou část práce zaměřila na míru tolerance policistů k protiprávnímu a neetickému jednání svých kolegů ve výkonu služby i mimo ni.

Předmětem výzkumu bylo dotazníkové šetření, prostřednictvím kterého jsem se pokusila zjistit, zda míra dodržování a respektování etické normy souvisí s délkou praxe ve výkonu služby policistů.

Cílem výzkumu bylo získat a vyhodnotit data týkající se chování a jednání policistů v souladu s etickými požadavky instituce a odpovědět na otázku:

Ovlivňuje délka praxe ve výkonu služby chování a jednání policistů v souladu s Etickým kodexem PČR?

3.2 Stanovení hypotézy

Ve své profesi se setkávám a spolupracuji s policisty s rozdílnou délkou praxe ve výkonu služby. Služebně starší policisté zajišťují zácvik služebně mladších. Domnívám se, že jejich zkušenosti z praxe a celoživotní proces vzdělávání v oboru by mohl úzce souviset s respektem k policejním principům a etickým požadavkům. Proto jsem tedy pro svůj výzkum stanovila hypotézu:

Policisté s delší dobou praxe se ve větší míře ztotožňují s etickými nároky instituce než policisté s kratší dobou praxe.

3.3 Metoda výzkumu

Pro svou práci jsem zvolila metodu dotazníkového šetření. Z hlediska stanovené hypotézy se mi tato výzkumná metoda zdála nejvhodnějším řešením. Pomocí této metody bylo možno oslovit větší množství respondentů a docílit vytýčeného záměru a cíle.

3.4 Volba respondentů

Pro spolupráci jsem vyzvala kolegy z různých oddělení policejního sboru. Snažila jsem se o zastoupení většiny výkonových oddělení. Bohužel nemohu tato oddělení blíže specifikovat z důvodu zachování anonymity jejich odpovědí. V dotazníku jsem úmyslně položila otázky na jednání, které by se dalo kvalifikovat jako neetické, a proto jsem vyhověla žádostem respondentů o zamlčení těchto skutečností.

Distribuci dotazníku respondentům jsem zajistila osobní návštěvou s žádostí na policejních odděleních nebo prostřednictvím vnitropodnikové pošty.

3.5 Dotazník

Bylo rozdáno 140 kusů dotazníků a zpět jich bylo vráceno 118. Návratnost v poměru k očekávání byla tedy velmi přijatelná.

Obsahem dotazníku bylo celkem 15 otázek. První otázka byla zdrojem identifikace respondentů pro jejich rozdělení do zkoumaných souborů. Z dalších 14 situačních otázek

jsem vycházela při vyhodnocování. Prostřednictvím konkrétně navozených situací jsem se pokusila získat data, která by mohla vést k ověření hypotézy o dodržování etického ustanovení v policejní praxi. Obsahem všech 14 otázek byla aplikace závazků policistů vůči ostatním příslušníkům Policie, týkající se míry tolerance dotázaných policistů k protiprávnímu a neetickému jednání kolegů ve výkonu služby i mimo ni.

Co se týká formy, zvolila jsem typ uzavřených otázek. Každá otázka obsahovala tři možnosti odpovědí. Jedna z odpovědí vyjadřovala svým obsahem ztotožnění s požadovaným jednáním dle Etického kodexu PČR (možnost A). Druhá možnost odpovědi vyjadřovala nižší míru tolerance neetického nebo protiprávního jednání (možnost B). Třetí možnost byla jasným prohlášením plné tolerance k neetickému jednání (možnost C). Respondenti byli instruováni dle pokynů v dotazníku, aby zaškrtili pouze jedno nabízené situační řešení, které se svým obsahem nejvíce blížilo jejich vlastnímu možnému řešení. Předložená struktura dotazníku je obsahem přílohy č. 4.

3.6 Zpracování a vyhodnocení výsledků

Otázka č. 1. *Jak dlouho pracujete v přímém výkonu služby u Policie České republiky?*

A) méně než 5 let

B) více než 5 let

Zkoumanými soubory se staly dvě skupiny respondentů. Policisté s dobou délky praxe do 5 let (SKUPINA 1) a dále skupina policistů, jejichž délka praxe přesahuje 5 let (SKUPINA 2). Pro rozdělení pouze do dvou zkoumaných souborů jsem se rozhodla z důvodů snazšího vyhodnocení výsledků skupin služebně starších a služebně mladších policistů.

Tabulka č. 1 – Zastoupení respondentů ve skupinách

Otázka číslo 1.	SKUPINA 1	SKUPINA 2
počet	52	66

Pro spolupráci se mi podařilo získat celkově 118 policistů. SKUPINA 1 byla reprezentována 52 policisty a SKUPINA 2 zastoupena 66 policisty z výkonových oddělení.

Otázka č. 2. *Jste na večírku se svým kolegou. Večírek skončil a Váš kolega nasedá do auta na místo řidiče a odjíždí, i když krátce před chystaným odjezdem požil alkoholický nápoj a na Vaše námitky před svým odjezdem nereagoval. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?*

- A) Oznámím tuto skutečnost na oddělení policie.
- B) Příště se na něj pokusím více naléhat, aby neporušoval zákon.
- C) Budu doufat, že jeho jednání nebude mít špatné následky, sám bych takto neriskoval.

Řízení vozidla pod vlivem alkoholu je trestným činem a je kvalifikováno jako *Ohrožení pod vlivem návykové látky* dle Trestního zákona č. 40/2009 Sb., §274, odst. 1 a 2.

Dále by tento čin mohl být sankcionován jako přešupek Zákonem o provozu na pozemních komunikacích č. 361/2000 Sb., §5, odst. 2, písm. b), kdy řidič nesmí *řídít vozidlo nebo jet na zviřeti bezprostředně po požití alkoholického nápoje nebo užití návykové látky nebo v takové době po požití alkoholického nápoje nebo užití návykové látky, kdy by mohl být ještě pod jejich vlivem.*

Policista, který by se dopustil takového jednání, by tedy spáchal přešupek nebo trestný čin (podle výše naměřené hladiny alkoholu v krvi) a zároveň by se dopustil jednání v rozporu s Etickým kodexem PČR porušením principu profesionality, odpovědného přístupu a bezúhonnosti.

Policista, který by toleroval takové jednání svého kolegy, by jednal v rozporu s Etickým kodexem PČR, podle oddílu 4, písm. c).

Tabulka č. 2 – Řízení vozidla pod vlivem alkoholu

Otázka číslo 2.	SKUPINA 1	SKUPINA 2
A počet/%	1/2%	8/12%
B počet/%	19/36%	25/38%
C počet/%	32/62%	33/50%

Z uvedené tabulky č. 2 je zřejmé, že služebně starší policisté by se o 10% častěji rozhodli oznámit protiprávní a neetické jednání svých kolegů, a to v porovnání se služebně mladšími policisty (A).

Otázka č. 3. *Jste na policejním večírku a nechtěně jste svědkem nedorozumění svého kolegy s jeho ženou. Muž svou ženu nevybíravě slovně napadá a nakonec ji udeří, než tomu stačíte zabránit. Žena Vám později svěřá, že se tohoto jednání nedopustil poprvé a požádá Vás o pomoc. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?*

- A) Oznamím skutečnosti, které jsem sám viděl a o kterých jsem se dozvěděl, na oddělení policie nebo cestou nejbližšího nadřízeného.
- B) Promluvím s kolegou v soukromí o nemorálnosti a případně trestnosti jeho jednání.
- C) Neudělám nic, i když s tímto způsobem řešení konfliktů nesouhlasím a nikdy bych takto sám nejednal.

Jednání policisty by mohlo být kvalifikováno jako trestný čin *Ublížení na zdraví*, dle §146, odst. 1, Trestního zákona č. 40/2009 Sb., nebo po řádném prošetření jako trestný čin *Nebezpečného pronásledování*, §354 tamtéž, nebo §199 *Týrání osoby žijící ve společném obydlí*. V roce 2006 vstoupil také v platnost Zákon č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím.

Dále by se policista mohl dopustit i přestupku dle *Zákona o přestupcích* č. 200/1990 Sb., §49, odst. 1, písm. c), kdy přestupku se dopustí ten, kdo *úmyslně naruší občanské soužití vyhrožováním újmou na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obviněním z přestupku, schválnostmi nebo jiným hrubým jednáním*.

Policista, který by se dopustil takového jednání, by tedy spáchal přestupek nebo trestný čin a zároveň by se dopustil jednání v rozporu s Etickým kodexem PČR porušením principu odpovědného a profesionálního přístupu.

Policista, který by toleroval takové jednání svého kolegy, by jednal v rozporu s Etickým kodexem PČR dle oddílu 4, písm. c).

Tabulka č. 3 – Ublížení na zdraví

Otázka číslo 3.	SKUPINA 1	SKUPINA 2
A počet/%	17/33%	17/26%
B počet/%	35/67%	45/68%
C počet/%	0/0%	4/6%

Z uvedené tabulky č. 3 je zřejmé, že služebně mladší policisté by se o 7% častěji rozhodli oznámit protiprávní a neetické jednání svých kolegů, a to v porovnání se služebně staršími policisty (A).

Otázka č. 4. *Účastníte se menší oslavy, na kterou Vás pozval kolega hostitel. Při malé pauze si všimnete, že mu na zahradě roste asi třicet vzrostlých rostlin konopí. Na Váš dotaz po důvodu pěstění se Vám dostane odpovědi, že pro léčebné účinky rostlin. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?*

- A) Oznamím tuto skutečnost na oddělení policie nebo cestou nejbližšího nadřízeného.
- B) V soukromí se mu pokusím rozmluvit tento způsob léčby.
- C) Nadále se budu chovat tak, jako kdybych si ničeho nevšiml, ale další návštěvě se budu vyhýbat.

Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku je trestným činem dle Trestního zákona č. 40/2009 Sb., §285, odst. 1.

Policista, který se dopustil takového jednání, by tedy spáchal trestný čin a zároveň by se dopustil jednání v rozporu s Etickým kodexem PČR porušením principu odpovědného a profesionálního přístupu.

Policista, který by toleroval takové jednání svého kolegy, by jednal v rozporu s Etickým kodexem PČR dle oddílu 4, písm. c).

Tabulka č. 4 – Nedovolené pěstování rostlin

Otázka číslo 4.	SKUPINA 1	SKUPINA 2
A počet/%	2/4%	14/22%
B počet/%	32/61%	26/39%
C počet/%	18/35%	26/39%

Z uvedené tabulky č. 4 je zřejmé, že služebně starší policisté by se o 18% častěji rozhodli oznámit protiprávní a neetické jednání svých kolegů, a to v porovnání se služebně mladšími policisty (A).

Otázka č. 5. *Při plnění pracovních úkolů Váš kolega hrubým způsobem uráží zúčastněnou osobu. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?*

- A) Po návratu na oddělení na jeho chování upozorním nadřízeného.
- B) V soukromí upozorním kolegu, že takto by se chovat a vyjadřovat neměl.
- C) Neudělám nic, sám bych takto nejednal, ale je to můj kolega a jsme odkázáni ve výkonu jeden na druhého.

Dle zákona o Policii č. 273/2008 Sb., §9 je policista povinen *při plnění úkolů policie dodržovat pravidla zdvořilosti a dbát cti, vážnosti a důstojnosti osob i své vlastní.*

Policista, který se ve výkonu služby takto nechová, tímto jednáním porušuje zákon a dále jedná v rozporu i s Etickým kodexem PČR, dle oddílu 3, písm. b), kde se zavazuje *chovat se důstojně a důvěryhodně, jednat se všemi lidmi slušně, korektně a s porozuměním a respektovat jejich důstojnost.*

Policista, který by toleroval takové jednání svého kolegy, by jednal v rozporu s Etickým kodexem PČR dle oddílu 4, písm. c).

Tabulka č. 5 – Porušení pravidel zdvořilosti

Otázka číslo 5.	SKUPINA 1	SKUPINA 2
A počet/%	2/4%	13/20%
B počet/%	42/81%	47/71%
C počet/%	8/15%	6/9%

Z uvedené tabulky č. 5 je zřejmé, že služebně starší policisté by se o 16% častěji rozhodli oznámit protiprávní a neetické jednání svých kolegů, a to v porovnání se služebně mladšími policisty (A).

Otázka č. 6. *Provádíte eskortu. Eskortovanou osobou je pachatel trestného činu. Během eskorty osoba omezená na osobní svobodě požádá Vašeho kolegu (velitele eskorty) o možnost povolení pout z důvodu příliš pevného a tím zraňujícího utažení. Do místa předání eskortované osoby zbývá cca 20 minut. Váš kolega na žádost nereaguje. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?*

- A) Po návratu na oddělení oznámím tuto skutečnost cestou přímého nadřízeného.
- B) V soukromí promluvím s kolegou o nehumánnosti jeho jednání při eskortě.
- C) Jednáním kolegy při eskortě se nezabývám.

Dle zákona o Policii č. 273/2008 Sb., §24, odst. 1, *osoba omezená na svobodě policistou nesmí být podrobena mučení nebo krutému, nelidskému anebo ponižujícímu zacházení a nesmí s ní být zacházeno takovým způsobem, který nerespektuje lidskou důstojnost.*

Policista, který by bez vážného důvodu ignoroval žádost osoby omezené na osobní svobodě, svým jednáním porušuje zákon a jedná v rozporu s Etickým kodexem PČR dle oddílu 3, písm. e) *používat donucovacích prostředků pouze v souladu se zákonem, nikdy nezacházet s žádnou osobou krutě, nehumánně ani ponižujícím způsobem* a dále by toto

jednání mohlo být v rozporu s jednou ze základních hodnot PČR tamtéž v oddíle 2, písm. c), *ohleduplností*, která se týká dle Výkladu některých pojmů obsažených v Etickém kodexu PČR *profesionálního a nestranného vystupování především v situacích, kdy je zasahováno do lidských práv a svobod*.

Policista, který by toleroval takové jednání svého kolegy, by jednal v rozporu s Etickým kodexem PČR dle oddílu 4, písm. c).

Tabulka č. 6 – Nehumánní způsob zacházení

Otázka číslo 6.	SKUPINA 1	SKUPINA 2
A počet/%	0/0%	8/12%
B počet/%	29/56%	27/41%
C počet/%	23/44%	31/47%

Z uvedené tabulky č. 6 je zřejmé, že služebně starší policisté by se o 12% častěji rozhodli oznámit protiprávní a neetické jednání svých kolegů, a to v porovnání se služebně mladšími policisty (A).

Otázka č. 7. *Jste svědkem korupčního jednání svého kolegy a přítele během služby. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?*

- A) Oznámím tuto skutečnost na oddělení policie nebo cestou přímého nadřízeného.
- B) Vynasnažím se mu toto jednání do příště rozmluvit.
- C) Dělán, že jsem nic neviděl, i když s tímto jednáním nesouhlasím a nikdy bych takto nejednal.

Finanční kompenzace, protislužba, nebo výhoda získaná zneužitím postavení je typickým korupčním jednáním. Je motivována zpravidla snahou po materiálním zisku nebo získáním jiných výhod.

Vyjádření pojmu korupčního jednání je obsahem přílohy č. 2, RPP č. 1/2009, Výkladu některých pojmů obsažených v Etickém kodexu PČR. Jako střet zájmů je zde uvedeno jednání policisty, který v oddíle 1, písm. c) *využil svého postavení, pravomocí nebo informací, které se dozvěděl při výkonu služby, k získání neoprávněného prospěchu nebo výhody pro sebe nebo jinou fyzickou či právnickou osobu* a dále v oddíle 1, písm. g) *by přijal dar či výhodu od osoby, pokud by došlo k ohrožení nebo zpochybnění řádného výkonu služby*, a tamtéž v oddíle 4 se korupčním jednáním rozumí *úmyslná, cílevědomá činnost, spočívající ve zneužití pravomocí či postavení příslušníka policie z vlastního nebo*

cizího podnětu s úmyslem získat neoprávněný prospěch či výhodu pro sebe nebo jiné osoby, přičemž není důležité, zda neoprávněný prospěch či výhoda je hmotného či nehmotného charakteru.

Dle Zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů č. 361/2003 Sb., část 3, §45, odst. 1, písm. b), je příslušník povinen *zdržet se jednání, které může vést ke střetu zájmu služby se zájmy osobními a ohrozit důvěru v nestranný výkon služby, zejména nezneužívat ve prospěch vlastní nebo v prospěch jiných osob informace nabyté v souvislosti s výkonem služby a v souvislosti s výkonem služby nepřijímat dary nebo jiné výhody.*

Dále bychom mohli najít prvky tohoto protizákonného jednání v Trestním zákoně č. 40/2009 Sb., v §331-334 týkajících se úplatkářství a podplácení.

Policista, který by se dopustil takového jednání, by tedy porušil zákon a zároveň by porušil ustanovení Etického kodexu PČR dle oddílu 3, písm. h) a i) o odmítání jakéhokoli korupčního jednání a vyhýbání se střetu zájmů.

Policista, který by toleroval takové jednání svého kolegy, by jednal v rozporu s Etickým kodexem PČR dle oddílu 4, písm. c) a současně dle oddílu 3, písm. h).

Tabulka č. 7 – Korupční jednání

Otázka číslo 7.	SKUPINA 1	SKUPINA 2
A počet/%	12/23%	37/56%
B počet/%	33/63%	26/39%
C počet/%	7/14%	3/5%

Z uvedené tabulky č. 7 je zřejmé, že služebně starší policisté by se o 33% častěji rozhodli oznámit protiprávní a neetické jednání svých kolegů, a to v porovnání se služebně mladšími policisty (A).

Otázka č. 8. *Operační důstojník Vás vyšle s kolegou (vedoucím hlídky) na místo ke konfliktu mezi příslušníky majoritní a členy minoritní společnosti. Po příjezdu na místo Váš kolega demonstrativně řeší konflikt zaujatě a s despektem. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?*

- A) Po návratu na oddělení upozorním na jeho jednání nadřízeného.
- B) Promluví s kolegou v soukromí o jeho nemorálním jednání.
- C) Jeho jednáním a způsobem řešení konfliktu se dále nezabývám.

Konflikt se může týkat osob s rozdílnou sexuální orientací, zdravotně postižených, osob s jiným náboženským vyznáním nebo osob s jinou národností a dalších sociálně znevýhodněných skupin ve společnosti.

Policista je povinen podle Zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, §45, odst. 1, písm. g) *vykonávat službu tak, aby nebyla ovlivňována jeho politickým, náboženským nebo jiným přesvědčením.*

Dále je zavázán dle Etického kodexu PČR, v oddíle 3, písm. c) *uplatňovat rovný a korektní přístup ke každé osobě bez rozdílu, v souladu s respektováním kulturní a hodnotové odlišnosti příslušníků menšinových skupin všude tam, kde nedochází ke střetu se zákony.*

Tento závazek je vyjádřen i v oddíle 2, písm. b) *tamtéž jako princip nestrannosti, mezi základními hodnotami deklarovanými PČR a blíže ve Výkladu některých pojmů obsažených v Etickém kodexu PČR, kde střetem zájmů se rozumí jednání příslušníka policie, dle oddílu 1, písm. a) *kterým dopustí, aby byl výkon služby ovlivněn jeho osobními postoji, názory nebo přesvědčením, pokud jsou v rozporu se zájmy služby.* Dále v oddíle 2 *tamtéž se rovným a korektním přístupem rozumí uplatňování rovnosti a korektnosti ke každému bez rozdílu, což může být v kontaktu s představiteli zejména národnostních a etnických menšin naplněno pouze respektem k jejich odlišnosti.**

Součástí služebního slibu policisty je taktéž prohlášení, že *výkon jeho služby bude nestranným.*

Policista, který by připustil, aby jeho výkon služby byl ovlivněn osobním postojem, názorem nebo přesvědčením, by porušil zákon a zároveň ustanovení Etického kodexu PČR dle oddílu 3, písm. c) a oddílu 2, písm. b).

Policista, který by toleroval takové jednání svého kolegy, by jednal v rozporu s Etickým kodexem PČR dle oddílu 4, písm. c).

Tabulka č. 8 – Porušení principu nestrannosti

Otázka číslo 8.	SKUPINA 1	SKUPINA 2
A počet/%	3/6%	11/17%
B počet/%	38/73%	33/50%
C počet/%	11/21%	22/33%

Z uvedené tabulky č. 8 je zřejmé, že služebně starší policisté by se o 11% častěji rozhodli oznámit protiprávní a neetické jednání svých kolegů, a to v porovnání se služebně mladšími policisty (A).

Otázka č. 9. Jste svědkem opakované šikany svého nadřízeného vůči Vašemu kolegovi. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?

- A) Oznámím tuto skutečnost cestou jeho nejbližšího nadřízeného.
- B) Naznačím nadřízenému, že jsem byl svědkem tohoto jednání a že s jeho jednáním nesouhlasím.
- C) Pokračuji dál v práci, neprotestuji, i když vím, že by se takto nadřízený chovat neměl.

Šikana je druhem psychického, dlouhodobého a soustavného ubližování. Na pracovišti se např. projevuje zesměšňováním, ponižováním, zastrasováním, přehlížením, přetěžováním úkoly a následným degradujícím hodnocením vykonané práce. Zpravidla je ale velmi těžké takové jednání dokázat.

Policista, který by se dopustil takového jednání, jedná v rozporu s Etickým kodexem PČR dle oddílu 4, písm. b), kde *jakékoliv formy šikanování a obtěžování ze strany spolupracovníků či nadřízených jsou vyloučeny*.

Policista, který by toleroval takové jednání svého kolegy, by jednal v rozporu s Etickým kodexem PČR dle oddílu 4, písm. c).

Tabulka č. 9 – Šikana

Otázka číslo 9.	SKUPINA 1	SKUPINA 2
A počet/%	14/27%	24/36%
B počet/%	31/60%	34/52%
C počet/%	7/13%	8/12%

Z uvedené tabulky č. 9 je zřejmé, že služebně starší policisté by se o 9% častěji rozhodli oznámit neetické jednání svých kolegů, a to v porovnání se služebně mladšími policisty (A).

Otázka č. 10. Při dopravní kontrole zastavíte vozidlo, jehož řidič se dopustil přestupku proti BESIP tím, že při jízdě držel v ruce hovorové zařízení. Následně zjistíte, že řidičem vozidla je Váš kolega a přítel. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?

- A) Vyřeším přestupkové jednání standardně, odevzdáním věci.
- B) Přestupek vyřeším domluvou.
- C) Přátele nepokutuji.

Dle Zákona č. 361/2000 Sb., o silničním provozu na pozemních komunikacích, §7, odst. 1, písm. c), řidič nesmí *při jízdě vozidlem držet v ruce nebo jiným způsobem telefonní přístroj nebo jiné hovorové nebo záznamové zařízení.*

Policista, který by se dopustil takového jednání, by spáchal přestupek proti bezpečnosti silničního provozu. Policista, který řeší tuto situaci a zjistí, že přestupce je jeho kolega, by měl vyřešit tento přestupek standardním způsobem odevzdáním věci.

Policista, který by toleroval takové jednání svého kolegy, by jednal v rozporu s Etickým kodexem PČR dle oddílu 4, písm. c).

Tabulka č. 10 – Přestupek proti BESIP

Otázka číslo 10.	SKUPINA 1	SKUPINA 2
A počet/%	7/13%	21/32%
B počet/%	40/77%	33/50%
C počet/%	5/10%	12/18%

Z uvedené tabulky č. 10 je zřejmé, že služebně starší policisté by se o 19% častěji rozhodli oznámit protiprávní a neetické jednání svých kolegů, a to v porovnání se služebně mladšími policisty (A).

Otázka č. 11. *Váš kolega v hlídce si opakovaně vyřizuje osobní záležitosti v pracovní době a ve služebním vozidle. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?*

- A) Upozorním na jeho jednání přímého nadřízeného.
- B) Vynasnažím se mu toto jednání rozmluvit.
- C) Na tuto skutečnost nereaguji, ale sám takto nejednám.

Využívání pracovních pomůcek i prostředků k soukromým účelům a pracovní doby k vyřizování věcí soukromé povahy je nemorální a pro zaměstnavatele nevýhodné a neefektivní. Všeobecně pokud zaměstnavatel neposkytuje po dohodě služební vozidlo zaměstnanci pro soukromé záležitosti, je takto využívat vozidlo nepřípustné. Policisté jsou povinni v praxi využívat služebních vozidel pouze k výkonu služby. Stejně tak v pracovní době jsou povinni se věnovat pracovním úkolům. Ve službě nesmějí spát, využívat pracovní dobu pro vyřizování osobních záležitostí nebo věcí soukromé povahy.

Policista, který by se dopustil takového jednání, jedná v rozporu s Etickým kodexem PČR dle oddílu 5, písm. a) porušením principu osobního a profesionálního přístupu *nést osobní odpovědnost za svoji morální úroveň a svůj profesionální výkon*.

Policista, který by toleroval takové jednání svého kolegy, by jednal v rozporu s Etickým kodexem PČR dle oddílu 4, písm. c).

Tabulka č. 11 – Využívání prostředků zaměstnavatele k soukromým účelům

Otázka číslo 11.	SKUPINA 1	SKUPINA 2
A počet/%	1/2%	9/14%
B počet/%	30/58%	32/48%
C počet/%	21/40%	25/38%

Z uvedené tabulky č. 11 je zřejmé, že služebně starší policisté by se o 12% častěji rozhodli oznámit neetické jednání svých kolegů, a to v porovnání se služebně mladšími policisty (A).

Otázka č. 12. *Vracíte se s kolegou v noci ze společné společenské akce. Při neopatrné jízdě domů Váš kolega vážně nabourá vozidlo stojící na parkovišti. Na tuto situaci dál nereaguje a odjede z místa nehody. Ani druhého dne se k této skutečnosti nepřizná majiteli vozidla a ani ji jinak neoznámí. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?*

- A) Oznámím tuto skutečnost cestou nejbližšího nadřízeného.
- B) Pokusím se v soukromí kolegu přesvědčit, aby své jednání napravil.
- C) Nebudu tuto situaci řešit, nehodu způsobil někdo jiný.

Dle Zákona č. 361/2000 Sb., o silničním provozu na pozemních komunikacích, §47, odst. 1, je v tomto případě dopravní nehoda událost v provozu na pozemní komunikaci, při níž dojde ke škodě na majetku v přímé souvislosti s provozem vozidla v pohybu. Odst. 2 tamtéž povazuje řidiče neprodleně zastavit vozidlo a spolupracovat při zjišťování skutkového stavu.

Pokud řidič vozidla způsobil nehodu a poškodí zaparkované vozidlo a ujede z místa bez učinění jakéhokoliv opatření a ani událost neohlásí, dopouští se přestupku proti bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích dle Zákona o přestupcích č. 200/1990 Sb., §22, odst. 1, písm. j) tím, že *při dopravní nehodě, při které byla*

způsobena na některém ze zúčastněných vozidel včetně přepravovaných věcí pouze hmotná škoda, neprodleně nezastaví a nedovoleně opustí místo dopravní nehody.

Policista, který by se dopustil takového jednání, by spáchal přestupek a zároveň by porušil ustanovení Etického kodexu PČR dle oddílu 5, písm. a), porušením principu osobního a profesionálního přístupu *nést osobní odpovědnost za svoji morální úroveň a svůj profesionální výkon* a dále dle písm. b) *chovat se bezúhonně ve službě i mimo ni tak, aby důstojně reprezentoval PČR svým jednáním, vystupováním i zevnějškem.*

Policista, který by toleroval takové jednání svého kolegy, by jednal v rozporu s Etickým kodexem PČR dle oddílu 4, písm. c).

Tabulka č. 12 – Dopravní nehoda

Otázka číslo 12.	SKUPINA 1	SKUPINA 2
A počet/%	6/12%	20/30%
B počet/%	46/88%	42/64%
C počet/%	0/0%	4/6%

Z uvedené tabulky č. 12 je zřejmé, že služebně starší policisté by se o 18% častěji rozhodli oznámit protiprávní a neetické jednání svých kolegů, a to v porovnání se služebně mladšími policisty (A).

Otázka č. 13. *Váš kolega se ve službě, při zajištění osoby, dopustil nepřiměřeného násilí. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?*

- A) Po návratu na oddělení tuto skutečnost oznámím nadřízenému.
- B) Promluví s kolegou v soukromí o jeho nezákonném jednání.
- C) Nebudu tuto situaci řešit, nepřiměřeného násilí jsem se nedopustil já.

Policista je ve výkonu služby oprávněn použít donucovacího prostředku (hmaty, chvaty, údery, kopy, pouta, obušek a další) za jasně daných podmínek dle zákona o Policii č. 273/2008 Sb., a to dle §53, odst. 3 donucovacího prostředku, který *je nezbytný k překonání odporu nebo útoku osoby, proti níž zákrok směřuje* a pouze dle odst. 1 *k ochraně bezpečnosti své osoby, jiné osoby nebo majetku anebo k ochraně veřejného pořádku.* Dle odst. 5 tamtéž policista dbá na to, *aby nezpůsobil osobě újmu zřejmě nepřiměřenou povaze a nebezpečnosti jejího protiprávního jednání.* Dle §11, písm. a) a c) tohoto zákona je policista povinen dbát, *aby žádné osobě v důsledku jeho postupu nevznikla bezdůvodná újma,* a postupovat tak, *aby případný zásah do práv a svobod osob,*

vůči nimž směřuje úkon, nepřekročil míru nezbytnou k dosažení účelu sledovaného úkonem.

Dle Etického kodexu PČR je zavázán v oddíle 3, písm. a) *prosazovat zákony přiměřenými prostředky*, a písm. e) *používat donucovacích prostředků pouze v souladu se zákonem*.

Policista, který by se dopustil nepřiměřeného násilí, by jednal v rozporu se zákonem i v rozporu s profesním policejním kodexem.

Policista, který by toleroval takové jednání svého kolegy, by jednal v rozporu s Etickým kodexem PČR dle oddílu 4, písm. c).

Tabulka č. 13 – Nepřiměřené násilí

Otázka číslo 13.	SKUPINA 1	SKUPINA 2
A počet/%	5/10%	18/24%
B počet/%	45/86%	39/59%
C počet/%	2/4%	9/14%

Z uvedené tabulky č. 13 je zřejmé, že služebně starší policisté by se o 14% častěji rozhodli oznámit protiprávní a neetické jednání svých kolegů, a to v porovnání se služebně mladšími policisty (A).

Otázka č. 14. *Jste svědkem situace, kdy Váš kolega opakovaně telefonicky informuje své přátele o pohybu dopravní hlídky provádějící kontrolu nad BESIP a měřící rychlost jízdy v obci. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?*

- A) Oznámím tuto skutečnost cestou nejbližšího nadřízeného.
- B) Vynasnažím se mu toto jednání rozmluvit.
- C) Nebudu tuto situaci řešit, ale sám bych takto nikdy nejednal.

Ve výkonu služby je příslušník povinen dle §45, odst. 1, písm. b) Zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, *zdržet se jednání, které může vést ke střetu zájmu služby se zájmy osobními a ohrozit důvěru v nestranný výkon služby, zejména nezneužívat ve prospěch vlastní nebo v prospěch jiných osob informace nabyté v souvislosti s výkonem služby*, dle písm. c) *tamtéž zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o nichž se dozvěděl při výkonu služby*.

Zákon o Policii č. 273/2008 Sb., §115 uvádí, že *policista je povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, se kterými se seznámil při plnění úkolů policie*.

Dle Etického kodexu PČR, oddílu 3, písm. g), je závazkem policisty *zachovávat mlčenlivost o informacích zjištěných při služební činnosti* a dle písm. i) *tamtéž, zásadně se vyhýbat jakémukoliv jednání, které by mohlo být střetem zájmů* ve smyslu využití svého postavení, pravomocí nebo informací, k získání neoprávněného prospěchu pro jinou fyzickou či právnickou osobu.

Policista, který by se dopustil takového jednání, by jednal v rozporu se zákonem i v rozporu s profesním policejním kodexem.

Policista, který by toleroval takové jednání svého kolegy, by jednal v rozporu s Etickým kodexem PČR dle oddílu 4, písm. c).

Tabulka č. 14 – Využívání informací

Otázka číslo 14.	SKUPINA 1	SKUPINA 2
A počet/%	4/8%	16/24%
B počet/%	24/46%	24/36%
C počet/%	24/46%	26/40%

Z uvedené tabulky č. 14 je zřejmé, že služebně starší policisté by se o 16% častěji rozhodli oznámit protiprávní a neetické jednání svých kolegů, a to v porovnání se služebně mladšími policisty (A).

Otázka č. 15. *Jste svědkem situace, kdy Váš kolega nereaguje na oznámení bezdomovce, který byl napaden, okraden a zraněn. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?*

- A) Oznámím tuto skutečnost cestou nejbližšího nadřízeného.
- B) Promluví s kolegou v soukromí o jeho nedůvěryhodném a zaujatém jednání.
- C) Nebudu tuto situaci řešit, ale sám bych oznámení přijal.

Napadení, okradení nebo zranění jakékoliv osoby je podle Trestního zákona č. 40/2009 Sb., trestnou činností.

Trestní řád, zákon č. 41/2009 Sb., §158 v odst. 1 ukládá policistům *na základě vlastních poznatků, trestních oznámení i podnětů jiných osob a orgánů, na jejichž podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu, učinit všechna potřebná šetření a opatření k odhalení skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřující ke zjištění jeho pachatele.*

Dle zákona o Policii č. 273/2008 Sb., §69, odst. 1 policista z *vlastní iniciativy nebo na základě podnětu jiné osoby anebo orgánu za účelem získání poznatků o trestné činnosti vyhledává, odhaluje, a je-li to třeba i dokumentuje skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin. V rámci činnosti podle věty první je povinen předcházet trestné činnosti.*

Dle Zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů č. 361/2003 Sb., odst. 1, písm. a), je příslušník povinen dodržovat *služební kázeň, která spočívá v nestranném, řádném a svědomitém plnění služebních povinností, které pro něj vyplývají z právních předpisů, služebních předpisů a rozkazů.*

Etický kodex PČR ve svých cílech deklaruje v oddíle 1, písm. a) až c) *prosazovat zákonnost, chránit práva a svobody osob a potírat trestnou a jinou protiprávní činnost.*

Policista, který by nepřijal oznámení o spáchání trestné činnosti, by jednal v rozporu se zákonem i v rozporu s profesním policejním kodexem.

Policista, který by toleroval takové jednání svého kolegy, by jednal v rozporu s Etickým kodexem PČR dle oddílu 4, písm. c).

Tabulka č. 15 – Nepřijetí oznámení

Otázka číslo 15.	SKUPINA 1	SKUPINA 2
A počet/%	15/29%	16/24%
B počet/%	28/54%	36/55%
C počet/%	9/17%	14/21%

Z uvedené tabulky č. 15 je zřejmé, že služebně mladší policisté by se o 5% častěji rozhodli oznámit protiprávní a neetické jednání svých kolegů, a to v porovnání se služebně staršími policisty (A).

3.7 Analýza a interpretace výsledků

Cílem dotazníkového šetření bylo zjištění, zda rozdílná délka praxe ve výkonu služby ovlivňuje chování a jednání policistů v souvislosti s dodržováním etického ustanovení, týkajícího se oznamování protiprávní a neetické činnosti kolegů policistů.

Hypotéza byla stanovena takto:

Policisté s delší dobou praxe se ve větší míře ztotožňují s etickými nároky instituce než policisté s kratší dobou praxe.

Při vyhodnocení jsem vycházela z odpovědí na 14 otázek, jejichž obsahem byly konkrétně navozené situace nejen z praktického výkonu služby, ale i doby osobního volna policistů. Respondenti byli instruováni označit pouze jedno řešení, které se svým obsahem nejvíce přibližovalo jejich dalšímu předpokládanému situačnímu jednání.

Odpověď typu A) charakterizovala jasné rozhodnutí netolerovat a oznámit protiprávní a neetickou činnost příslušníků PČR, na oddělení policie nebo cestou nejbližšího nadřízeného, v souladu s etickým požadavkem instituce.

Odpověď typu B) byla formulována jako vyjádření částečné tolerance k tomuto jednání, proti požadavku instituce, ale v souladu s vlastním rozhodnutím trestnou činnost neprodleně neoznamovat, ale nejdříve působit na jejího původce s cílem nápravy.

Odpověď typu C) byla jasným prohlášením plné tolerance tohoto jednání, proti požadavkům instituce.

Ve vyhodnocení jsem vycházela z procentuálního převodu počtu zvolených typů odpovědí dotázaných respondentů jednotlivých skupin na jednotlivé otázky.

Pro přehledné a jasné vyhodnocení odpovědí typu A) jsem vytvořila souhrnnou tabulku:

Tabulka č. 16 – Vyhodnocení dotazníku, odpověď A)

Odpověď typu A	SKUPINA 1	SKUPINA 2	rozdíl
Otázka číslo 2.	2 %	12 %	10 %
Otázka číslo 3.	33 %	26 %	7 %
Otázka číslo 4.	4 %	22 %	18 %
Otázka číslo 5.	4 %	20 %	16 %
Otázka číslo 6.	0 %	12 %	12 %
Otázka číslo 7.	23 %	56 %	33 %
Otázka číslo 8.	6 %	17 %	11 %
Otázka číslo 9.	27 %	36 %	9 %
Otázka číslo 10.	13 %	32 %	19 %
Otázka číslo 11.	2 %	14 %	12 %
Otázka číslo 12.	12 %	30 %	18 %
Otázka číslo 13.	10 %	24 %	14 %
Otázka číslo 14.	8 %	24 %	16 %
Otázka číslo 15.	29 %	24 %	5 %

Tabulka zahrnuje pouze možnost odpovědi typu A), charakterizující netoleranci a oznámení neetické a protiprávní činnosti kolegů policistů. Je rozdělena do čtyř sloupců. První sloupec vyjadřuje čísla otázek, druhý procentuální převod odpovědí typu A) skupiny služebně mladších policistů, třetí procentuální převod odpovědí typu A) skupiny služebně starších policistů, čtvrtý procentuální rozdíl odpovědí typu A) těchto skupin.

Policisté s kratší dobou praxe (SKUPINA 1) reagovali nejvyšším procentem možnosti oznámení v případě ublížení na zdraví (otázka č. 3) a nepřijetí oznámení (otázka č. 15). Naopak nemorální chování při eskortě (otázka č. 6) nebylo zastoupeno procentem ani v jednom případě.

Policisté s delší dobou praxe (SKUPINA 2) reagovali nejvyšším procentem možnosti oznámení v případě korupčního jednání (otázka č. 7) a šikany (otázka č. 9). Naopak alkohol za volantem (otázka č. 2) nebo nemorální chování kolegů při eskortě (otázka č. 6) nebylo zastoupeno významně větším procentem.

Nejvyššího procentuálního rozdílu (33%) v odpovědích jednotlivých skupin dosáhlo korupční jednání (otázka č. 7), i když je zastoupeno poměrně vysokým procentem u obou skupin.

Nejnižšího procentuálního rozdílu (5%) v odpovědích jednotlivých skupin dosáhlo nepřijetí oznámení (otázka č. 15).

Z celkového vyhodnocení je zřejmé, že pouze ve 2 případech (barevně označených ve druhém sloupci) ze 14 položených otázek, které se týkaly ublížení na zdraví (otázka č. 3) a nepřijetí oznámení (otázka č. 15), by se služebně mladší policisté, a to v porovnání se služebně staršími kolegy, rozhodli častěji oznámit protiprávní nebo neetické jednání policistů svým nadřízeným. Ve 12 případech (barevně označených ve třetím sloupci) by tento způsob zachování se byl bližší služebně starším policistům, což potvrzuje stanovenou hypotézu.

Hypotéza byla verifikována a mohu tedy konstatovat, že rozdílná délka praxe policistů ve výkonu služby ovlivňuje jejich chování a jednání v souladu s Etickým kodexem Policie České republiky.

Etický kodex PČR předkládá výslovně ustanovení oznamovat trestnou činnost a netolerovat neetické jednání. Jakým způsobem netolerovat, ale jasně v profesním kodexu policistů vyjádřeno není. Šetření bylo tedy provedeno a vyhodnoceno pouze v souvislosti se závazkem policistů oznamovat neetickou a protiprávní činnost kolegů (odpověď typu A).

Z výsledků jednotlivých tabulek v předcházející kapitole vyplývá, že služebně starší policisté se přiklánějí větším procentem odpovědí typu A) k oznámení neprofesionálního jednání svých kolegů instituci, v porovnání se služebně mladšími policisty, a to ve 12 případech ze 14 položených otázek. V tomto případě je stanovená hypotéza potvrzena.

Pokud by ale vyhodnocení (na základě příliš obecné hypotézy) bylo provedeno z hlediska plné tolerance k nemorálnímu jednání kolegů (odpověď typu C), je z výsledků jednotlivých tabulek patrné, že služebně starší policisté se větším procentem odpovědí zároveň přiklánějí i k plné toleranci neprofesionálního jednání kolegů, v porovnání se služebně mladšími policisty, a to v 8 případech ze 14 položených otázek. V tom případě by stanovená hypotéza potvrzena nebyla.

Důkazem je následující tabulka:

Tabulka č. 17 – Vyhodnocení dotazníku, odpověď C)

Odpověď typu C	SKUPINA 1	SKUPINA 2	rozdíl
Otázka číslo 2.	62 %	50 %	12 %
Otázka číslo 3.	0 %	6 %	6 %
Otázka číslo 4.	35 %	39 %	4 %
Otázka číslo 5.	15 %	9 %	6 %
Otázka číslo 6.	44 %	47 %	3 %
Otázka číslo 7.	14 %	5 %	9 %
Otázka číslo 8.	21 %	33 %	12 %
Otázka číslo 9.	13 %	12 %	1 %
Otázka číslo 10.	10 %	18 %	8 %
Otázka číslo 11.	40 %	38 %	2 %
Otázka číslo 12.	0 %	6 %	6 %
Otázka číslo 13.	4 %	14 %	10 %
Otázka číslo 14.	46 %	40 %	6 %
Otázka číslo 15.	17 %	21 %	4 %

Rozpor ve výsledcích vycházející z obou tabulek je možné zdůvodnit větším procentem odpovědí typu B) u položených otázek, tedy vyjádřením nižší míry tolerance, a to možností neprodleně neoznamovat, ale nejdříve působit na původce neprofesionálního jednání, s cílem nápravy.

Pak ovšem nezbyvá než konstatovat, že stanovená hypotéza byla formulována příliš obecně pro takto sestavené dotazníkové šetření. Bylo by vhodnější zvolit pouze odpovědi typu *oznámit x neoznámit* nebo *tolerovat x netolerovat* protiprávní a neetické jednání, nebo stanovit jinou hypotézu. Např. *Policisté s delší dobou praxe by výrazně častěji oznámili nadřízeným neprofesionální jednání svých kolegů než policisté s kratší dobou praxe, nebo Policisté s delší dobou praxe jsou tolerantnější k neprofesionálnímu jednání svých kolegů než policisté s kratší dobou praxe.*

ZÁVĚR

Téma morální kodexy v policejní praxi jsem pro svou bakalářskou práci zvolila z několika důvodů. Profesně jsem taktéž policistkou. Absolvovala jsem v nedávné době přijímací řízení, kde zkoumání mého morálního profilu bylo hlavním úkolem týmu psychologů, a stejně tak jako mé kolegy, i mě zavazují k morálnímu výkonu profese etické normy instituce.

Morálka jednotlivce je projevem vlastního individuálního systému hodnot, vytvořeného na základě vědomí povinnosti, svědomí a vlastní odpovědnosti za své činy a jednání. Je předmětem etických norem a pravidel, které jsou v současné době obsahem především etických profesních kodexů. Tyto kodexy vznikají z potřeby řešit praktické problémy povolání. Jejich smyslem je ustálení základních hodnot a profesních pravidel oboru a vymezení žádoucích forem morálního chování a jednání v profesi, tedy celková prevence proti neetickému jednání v profesním životě.

Etický kodex Policie České republiky byl přijat v roce 2005. Svým obsahem jasně vymezuje chyby a omyly v profesi policistů a napomáhá a usnadňuje jim si uvědomit některé individuální normy chování, které je nutné akceptovat při vstupu do služeb policie. Mám zde na mysli základní hodnoty a závazky vůči společnosti i vůči ostatním příslušníkům Policie České republiky.

Jedním z principů, kterým instituce zavazuje policisty, je ustanovení o odmítání a netoleranci jakékoliv formy protiprávního a neetického jednání ostatních příslušníků policejního sboru s požadavkem nekrýt tuto činnost a neprodleně ji oznámit.

Netolerovat a oznámit takové jednání kolegů, nejen ve výkonu služby, ale i v době osobního volna, je pro každého policistu velmi závažným rozhodnutím. Toto jednání je dle policejního profesního kodexu v souladu s etickými principy instituce, ale v některých případech i v rozporu s vlastním přesvědčením, názorem nebo postojem. Proto není jednoduché pro mnohé z policistů se takto nekompromisně rozhodnout a následně reagovat na pochybení kolegů policistů tímto způsobem. Stává se totiž až příliš často, že takový člen kolektivu platí za toto rozhodnutí vyloučením. Je tedy pochopitelné, že velký počet policistů se přiklání k možnosti zpočátku neoznámit toto neprofesionální jednání instituci, ale spíše výchovně působit na své kolegy s cílem přesvědčit je o nemorálnosti tohoto jednání. Tato volba je však jednáním v rozporu s profesním policejním kodexem.

Eliminací tohoto pochybení by mohla být výuka a vzdělávání v problematice profesní etiky. Je nutno ale poznamenat, že pouze výkladem a strohou kategorizací norem

a policejních povinností se z policistů odpovědní, svědomití a pracovití profesionálové nestanou. Je třeba usilovat o komplexní kultivaci osobnosti, protože k tvorbě odpovídajícího morálního profilu každého člověka a profesionála vede pouze vědomí vlastní odpovědnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- [2] Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.
- [3] Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů
- [4] Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- [5] Zákon č. 41/2009 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- [6] ANZENBACHER, A. *Úvod do etiky*, Praha: Academia, 2001, 292 s. ISBN 80-200-0917-5.
- [7] BLECHA, I. a kol. *Filosofický slovník*, Olomouc: Olomouc, 1998, 463 s. ISBN 80-7182-064-4.
- [8] DOLISTA, J., JEŽEK, R. *Etika zaměstnance veřejné správy*, České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006, 122 s. ISBN 80-86708-20-9.
- [9] DOROTÍKOVÁ, S. a kol. *Profesní etika učitelství*, Praha: UK Praha, 2003, 105 s. ISBN 80-7290-102-8.
- [10] DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J., *Policie a profesní etika se zaměřením na etický kodex Policie České republiky*, Praha: Střední policejní škola MV v Praze, 2005, s. 67, ISBN 80-239-5689-2.
- [11] HERZOGO VÁ, Z. *Policejní etika*, Závěrečná zpráva vědeckovýzkumného úkolu č. 413, Praha: PA ČR, 2003, s. 327, ISBN 80-238-9984-8.
- [11] HERZOGO VÁ, Z. *Policejní etika v dokumentech*, Praha: PA ČR, 2000, s. 119, ISBN 80-7251-041-X.
- [12] HERZOGO VÁ, Z. *Základy filosofie a profesní etiky*, Praha: PA ČR, 1997, 132 s. ISBN 80-85981-42-4.
- [13] NESVADBA, P. *Policejní etika*, Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 2009, 315 s. ISBN 978-80-7380-195-3.
- [14] RADVAN, E. *Úvod do filosofie a etiky*, Brno: IMS, 2011, 154 s.
- [15] THOMPSON, M. *Přehled etiky*, Praha: Portál, 2004, 168 s. ISBN 80-7178-806-6.
- [16] Policie České republiky [online]. 2010, cit. [2013-02-09]. Dostupné z <<http://www.policie.cz/clanek/povinne-zverejnovane-informace>>
- [17] Policie České republiky [online] 2010, cit. [2013-02-21]. Dostupné z <<http://www.policie.cz/clanek/eticky-kodex-policie-ceske-republiky.aspx>>

- [18] Policie České republiky [online]. 2010, cit. [2013-03-18]. Dostupné z <http://www.policie.cz/clanek/system-vzdelavani-a-vycvik-policistu-39.aspx>
- [19] Policie České republiky [online]. 2010, cit. [2013-03-18]. Dostupné z <http://www.policie.cz/clanek/policejni-skoly-285327.aspx>
- [20] Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2012, cit. [2013-03-18]. Dostupné z <http://www.mvcr.cz/clanek/system-policejniho-vzdelavani.aspx>
- [21] VPŠ MV v Praze, Středisko pro výchovu k lidským právům [online]. 2013, cit. [2013-03-19]. Dostupné z <http://www.skolamv.cz/stredisko-pro-vychovu-k-lidskym-pravum/geneze-a-cile/geneze-2/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

BESIP	Bezpečnost silničního provozu
EK PČR	Etický kodex Policie České republiky
LZPS	Listina základních práv a svobod
PA ČR	Policejní akademie České republiky
PČR	Policie České republiky
RPP	Rozkaz policejního prezidenta
SPŠ	Střední policejní škola
VOŠ	Vyšší odborná škola
VPŠ	Vyšší policejní škola
ZOP	Základní odborná příprava
ZP PP	Závazný pokyn policejního prezidenta

SEZNAM TABULEK

- Tabulka č. 1 Zastoupení respondentů ve skupinách
- Tabulka č. 2 Řízení vozidla pod vlivem alkoholu
- Tabulka č. 3 Ublížení na zdraví
- Tabulka č. 4 Nedovolené pěstování rostlin
- Tabulka č. 5 Porušení pravidel zdvořilosti
- Tabulka č. 6 Nehumánní způsob zacházení
- Tabulka č. 7 Korupční jednání
- Tabulka č. 8 Porušení principu nestrannosti
- Tabulka č. 9 Šikana
- Tabulka č. 10 Přestupek proti BESIP
- Tabulka č. 11 Využívání prostředků zaměstnavatele k soukromým účelům
- Tabulka č. 12 Dopravní nehoda
- Tabulka č. 13 Nepřiměřené násilí
- Tabulka č. 14 Využívání informací
- Tabulka č. 15 Nepřijetí oznámení
- Tabulka č. 16 Vyhodnocení dotazníku, odpověď typu A)
- Tabulka č. 17 Vyhodnocení dotazníku, odpověď typu C)

SEZNAM PŘÍLOH

P I: Evropský kodex policejní etiky

P II: Etický kodex Policie České republiky

P III: Služební slib policistů České republiky

P IV: Dotazník

PŘÍLOHA P I: EVROPSKÝ KODEX POLICEJNÍ ETIKY

Evropský kodex policejní etiky

Tento „Kodex“ je určený pro práci v tradičních policejních sborech nebo službách, které jsou řízeny nebo kontrolovány veřejnými orgány, jejichž hlavním cílem je podpora dodržování zákona a pořádku v občanské společnosti a v těch složkách, které stát zplnomocňuje pro tyto účely používat sílu anebo je vybavuje zvláštními oprávněními

I. Cíle policie

1. Hlavní cíle působení policie v demokratické společnosti, řízené zásadou vlády práva, jsou:
 - udržování veřejného pořádku, dodržování zákonů a pořádku ve společnosti,
 - ochrana a respektování základních osobních práv a svobod, zejména jak jsou uvedeny v Evropské úmluvě o lidských právech,
 - prevence kriminality a boj proti ní,
 - odhalování kriminality,
 - poskytování pomoci a služeb veřejnosti.

II. Právní základ policie v právním státě

2. Policie je veřejným orgánem, který musí vzniknout na základě zákona.
3. Policejní operace se vždy musí vykonávat v souladu s národním právem a mezinárodními normami, které stát přijal.
4. Legislativa, která upravuje postavení a působnost policie, musí být přístupná veřejnosti a dostatečně jasná a přesná. V případě potřeby musí být doplněna dalšími jasnými normativními akty přístupnými veřejnosti.
5. Příslušníci a zaměstnanci policie musí spadat do působnosti stejné legislativy jako občané a výjimky mohou být stanoveny pouze pro účely zabezpečení určité činnosti policie v demokratické společnosti.

III. Policie a systém trestního soudnictví

6. Je nevyhnutelné upravit jasný rozdíl mezi úlohou policie a prokuratury, soudnictví a vězeňství; policie nemá mít žádné kontrolní pravomoci nad těmito orgány.
7. Policie musí striktně respektovat nezávislost a nestrannost soudců; nesmí vznášet námitky proti zákonně vynesným rozsudkům nebo výnosům, ani bránit jejich vykonávání.
8. Policie nesmí plnit soudní funkce. Jakékoliv delegování soudních pravomocí na policii musí být jasně vymezeno a uskutečněno podle zákona. Vždy musí existovat možnost revidovat před soudními orgány jakékoliv konání, rozhodnutí nebo nečinnost policie ve vztahu k individuálním právům.

9. Je nutné zabezpečit patřičnou funkční spolupráci mezi policií a prokuraturou. V zemích, kde je policie podřízená prokuratuře nebo vyšetřovacím soudcům, musí dostávat přesné instrukce o prioritách při vyšetřování kriminality a o postupech při vyšetřování jednotlivých případů. Policie musí informovat vyšetřovací orgány o tom, jak plní jejich pokyny a musí pravidelně podávat informace o vývoji případů.
10. Policie musí respektovat roli obhájců v trestním řízení před soudem a v případě potřeby pomáhat řádnému uplatňování práva na právní pomoc, zejména pro osoby zbavené svobody.
11. Policie na sebe nesmí brát roli vězeňského personálu s výjimkou mimořádných případů.

IV. Organizační struktura policie

IV. 1 Všeobecné zásady

12. Policie musí být organizovaná takovým způsobem, aby získávala respekt veřejnosti jako profesionální ochránce zákona a poskytovatel služeb pro veřejnost.
13. Policie, která plní svoje poslání v občanské společnosti, musí podléhat kontrole příslušných civilních orgánů.
14. Policie a její uniformovaní příslušníci musí být vždy snadno identifikovatelní.
15. Policie musí mít dostatečnou operativní nezávislost na jiných státních orgánech při výkonu jí svěřených úkolů, za které nese plnou zodpovědnost.
16. Příslušníci policie na všech úrovních osobně zodpovídají za svou vlastní služební činnost nebo nedbalost či nedbalé plnění úkolů dané rozkazy nebo pokyny nadřízených.
17. Policejní organizace má zabezpečit jasný sled vydávání rozkazů v rámci policie. Vždy by mělo být možné určit, který nadřízený nese konkrétní zodpovědnost za činy nebo nedbalost policistů.
18. Policie má být organizovaná takovým způsobem, který podporuje dobré vztahy policie s veřejností; kde je to vhodné efektivně spolupracovat s dalšími orgány, místními společenstvími, nevládními organizacemi a dalšími představiteli veřejnosti včetně národnostních menšin.
19. Policejní organizace mají být připraveny poskytovat objektivní informace o svých činnostech veřejnosti bez toho, aby odhalily důvěrné informace. Mají být přijaty profesionální zásady pro kontakt s médii.
20. Policie má mít účinná opatření pro zajištění profesní etiky a náležitého výkonu práce příslušníků policejního sboru, zvláště na zabezpečení respektování základních lidských práv a svobod jednotlivce, jak to ukládá především Evropská úmluva o lidských právech.
21. Účinná opatření pro prevenci a boj proti korupci v policii mají být zavedena na všech úrovních.

IV. 2 Kvalifikace, nábor a udržení pracovníků policie.

22. Příslušník policejního sboru na všech úrovních nástupu má být přijímán na základě své osobní kvalifikace a zkušeností, které jsou v souladu s cíli působení policie.
23. Příslušníci a zaměstnanci policie mají mít schopnost vlastního úsudku, nezájatý postoj, zralost, cit pro spravedlnost, komunikační schopnosti, v případě potřeby také vedoucí a řídicí schopnosti. Navíc by měli dobře chápat sociální a kulturní otázky i otázky, které se týkají společnosti.
24. Osoby, které byly usvědčeny ze spáchání úmyslných trestných činů, mají být z policie navždy vyloučeny.
25. Postupy výběru mají být založené na objektivních a nediskriminačních základech, po kterých následuje důsledné prověření kandidátů. Navíc se má uplatňovat politika usměrňující nábor mužů a žen z různých vrstev společnosti včetně národnostních menšin. Policie by měla odrážet složení společnosti, které slouží.

IV. 3 Výcvik příslušníků policie

26. Policejní výcvik, který má být založený na základních hodnotách pluralistické demokracie, vládě práva a ochraně lidských práv, se musí uskutečňovat i rozvíjet v souladu s cíli policie.
27. Všeobecný policejní výcvik má být co nejvíce otevřený vůči společnosti.
28. Po základním výcviku má následovat v pravidelných intervalech další služební příprava a odborné vzdělávání a tam, kde je to potřebné, výcvik policejního managementu a velení.
29. Praktický výcvik v použití zbraně a v omezeních týkajících se zavedených principů lidských práv, hlavně Evropské úmluvy o lidských právech a jejího precedenčního práva, je zahrnutý v policejním výcviku na všech úrovních.
30. Policejní vzdělávání a výcvik má brát plně v úvahu potřebu čelit a bojovat proti rasismu a xenofobii.

IV. 4 Práva příslušníků policejního sboru

31. Příslušníci policejního sboru mají mít v podstatě stejná občanská a politická práva jako jiní občané. Omezení těchto práv může být zavedeno pouze v případě, že je to nevyhnutelné pro výkon funkcí policie v demokratické společnosti, v souladu se zákonem a Evropskou úmluvou o lidských právech.
32. Příslušníci policie, stejně jako státní zaměstnanci mají mít sociální a ekonomická práva v nejvyšší možné míře. Zvláště jako zaměstnanci mají právo se organizovat nebo být členy organizací, právo dostat přiměřenou odměnu a sociální zabezpečení, právo na poskytování zvláštních zdravotních a bezpečnostních opatření při zohlednění specifického charakteru policejní práce.
33. Disciplinární opatření proti příslušníkům policie musí být vedeno pouze nezávislým orgánem nebo soudně.

34. Státní orgány mají podporovat policejní sbor, který je předmětem nepodložených obvinění týkajících se jeho povinností.

V. Směrnice pro činnost policie

V. 1 Směrnice pro činnost policie: všeobecné principy

35. Policie a všechny policejní operace musí respektovat právo každého na život.
36. Policie nemůže trestat, podněcovat nebo tolerovat žádný čin mučení nebo nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestu, a to za žádných okolností.
37. Policie může použít sílu pouze tehdy, když je to nevyhnutelně nutné a pouze v míře nezbytné pro dosažení zákonného cíle.
38. Policie musí vždy prověřovat zákonnost svých plánovaných akcí.
39. Policisté mají náležitě vykonávat rozkazy vydané nadřízenými, ale mají také povinnost odmítnout takové rozkazy, které jsou bezpochyby nezákonné, a oznámit je bez obav ze sankcí.
40. Policie má vykonávat svoji úlohu spravedlivě a řídit se zejména principem nestrannosti a nediskriminačního přístupu.
41. Policie může zasahovat do soukromí jednotlivce pouze v případě, je-li to nezbytně nutné a pouze za účelem dosažení zákonného cíle.
42. Sběr, uchovávání a využívání osobních údajů policií musí být vykonáváno v souladu s mezinárodními principy pro ochranu údajů a musí být omezené na míru potřebnou pro výkon zákonných, legitimních a specifických cílů.
43. Policie při vykonávání svých činností má mít vždy na zřeteli základní práva každého jedince, jako je svoboda myšlení, svědomí, vyznání, vyjadřování, pokojného shromažďování, pohybu a pokojného užívání vlastnictví.
44. Příslušník policejního sboru má konat čestně a s respektem vůči veřejnosti a obzvláště brát v úvahu situaci jednotlivců patřících ke zranitelným skupinám.
45. Příslušník policejního sboru má být v průběhu zákroku v postavení, které by svědčilo o jeho statutu policisty a profesionální totožnosti.
46. Příslušník policejního sboru má bránit všem formám korupce v rámci policie. Má informovat nadřízené a další příslušné orgány o korupci v rámci policie.

V. 2 Směrnice pro činnost policie: specifické situace

V. 2. 1 Policejní vyšetřování

47. Policejní vyšetřování má být založeno přinejmenším na odůvodněném podezření ze skutečného anebo možného spáchání přestupku či trestného činu.
48. Policie se má řídit zásadou, že každý obviněný z trestného činu je považován za nevinného, dokud není uznán vinným před soudem a že každý obviněný z trestného činu má určitá práva, zejména právo být neodkladně informovaný o obviněních proti

němu vznesených a připravit si obhajobu osobně nebo prostřednictvím právní pomoci, kterou si sám vybere.

49. Policejní vyšetřování má být objektivní a spravedlivé. Má být citlivé a přizpůsobit se speciálním potřebám osob jako jsou děti, mladiství, ženy, menšiny, včetně národnostních, a zranitelné osoby.
50. Mají být zavedené pokyny pro náležité vedení a ucelenost policejních výslechů, které mají mít na zřeteli článek 48. Mají zabezpečit zejména spravedlivý výslech, v rámci kterého si jsou vyslyšani vědomi důvodů pro výslech a dostanou také další relevantní informace. Mají se vést systematické záznamy o policejním výslechu.
51. Policie si má být vědoma speciálních potřeb svědků a má se řídit předpisy na jejich ochranu a podporu během vyšetřování, zejména tehdy, když hrozí zastrašování svědka.
52. Policie má poskytovat obětem trestného činu nutnou podporu, pomoc a informace bez jakékoliv diskriminace.
53. Policie má poskytnout tlumočení/překlad, kde je to nutné, po celou dobu policejního vyšetřování.

V. 2. 2 Zatčení/zbavení svobody policií

54. Pozbytí svobody má být co nejvíce omezené a vedené s ohledem na důstojnost, zranitelnost a osobní potřeby každého zadrženého. O každém zadržení se má systematicky vést záznam o vazbě.
55. Policie podle národního práva, tak jak je to jen možné, promptně informuje osoby ve vazbě o důvodech jejich vazby a o všech obviněních, která jsou proti nim vznesena, a bezodkladně je informuje o dalším postupu, který se týká jejich případu.
56. Policie poskytuje bezpečnost, zdraví, hygienu a náležitou stravu osobám po dobu jejich vazby. Policejní cela musí být přiměřeně velká, má mít adekvátní osvětlení a větrání a má být vybavena vhodnými prostředky pro odpočinek.
57. Osoby, které policie vazebně stíhá, mají mít právo oznámit tuto skutečnost třetí straně, kterou si vyberou, právo na přístup k právní pomoci a právo na lékařské vyšetření, kdykoliv je to možné, lékařem, kterého si vyberou.
58. Policie má osoby vazebně stíhané pro podezření ze spáchání trestného činu v odpovídající možné míře oddělit od těch, kteří jsou vazebně stíháni z jiných důvodů. Běžné má být i oddělení mužů a žen, dospělých a mladistvých.

VI. Zodpovědnost a kontrola policie

59. Policie se má zodpovídat státu, občanům a jejich představitelům. Má podléhat efektivní vnější kontrole.
60. Státní kontrola policie má být rozdělena mezi legislativní, výkonnou a soudní moc.
61. Státní orgány mají zajistit efektivní a nestranné postupy pro řešení stížnosti na policii.
62. Mají být podporovány mechanismy zodpovědnosti založené na komunikaci a vzájemném porozumění mezi veřejností a policií.

63. Kodexy policejní etiky vypracované podle principů tohoto doporučení mají v členských státech kontrolovat příslušné orgány.

VII. Výzkum a mezinárodní spolupráce

64. Členské země mají podporovat a podněcovat výzkum policie jak v rámci samotné policie, tak ve spolupráci s externími institucemi.

65. Policie má podporovat mezinárodní spolupráci v oblasti policejní etiky a problematiky lidských práv.

66. Prostředky na podporu principů tohoto doporučení a jejich implementace musí být předmětem starostlivé pozornosti ze strany Rady Evropy.

PŘÍLOHA P II: ETICKÝ KODEX POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

Příloha č. 1 k RPP č. 1/2009

ETICKÝ KODEX POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

Příslušníci policie České republiky, vědomi si svého poslání, spočívajícího ve službě veřejnosti a založeného na úctě a respektu k lidským právům, vyjadřují následující principy, jež chtějí sdílet a dodržovat.

1. Cílem Policie České republiky je

- a) chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti,
- b) prosazovat zákonnost,
- c) chránit práva a svobody osob,
- d) preventivně působit proti trestné a jiné protiprávní činnosti a potírat ji,
- e) usilovat o trvalou podporu a důvěru veřejnosti.

2. Základními hodnotami Policie České republiky jsou

- a) profesionalita,
- b) nestrannost,
- c) odpovědnost,
- d) ohleduplnost,
- e) bezúhonnost.

3. Závazkem policie ČR vůči společnosti je

- a) prosazovat zákony přiměřenými prostředky s maximální snahou o spolupráci s veřejností, státními a nestátními institucemi,
- b) chovat se důstojně a důvěryhodně, jednat se všemi lidmi slušně, korektně a s porozuměním a respektovat jejich důstojnost,
- c) uplatňovat rovný a korektní přístup ke každé osobě bez rozdílu, v souladu s respektováním kulturní a hodnotové odlišnosti příslušníků menšinových skupin všude tam, kde nedochází ke střetu se zákony,
- d) při výkonu služby jednat taktně, korektně a vhodně uplatňovat princip volného uvážení,

- e) používat donucovacích prostředků pouze v souladu se zákonem; nikdy nezacházet s žádnou osobou krutě, nehumánně ani ponižujícím způsobem,
- f) nést odpovědnost za každou osobu, která byla omezena Policií České republiky na osobní svobodě,
- g) zachovávat mlčenlivost o informacích zjištěných při služební činnosti,
- h) zásadně odmítat jakékoliv korupční jednání, netolerovat tuto protizákonnou činnost u jiných příslušníků Policie České republiky, odmítnout dary nebo jiné výhody, jejichž přijetím by mohlo dojít k ovlivnění výkonu služby,
- i) zásadně se vyhýbat jakémukoliv jednání, které by mohlo být střetem zájmů.

4. Závazkem vůči ostatním příslušníkům Policie České republiky je

- a) usilovat o otevřenou a partnerskou spolupráci,
- b) dbát, aby vztahy byly založeny na základě profesní kolegiality, vzájemné úcty, respektování zásad slušného a korektního jednání; jakékoliv formy šikanování a obtěžování ze strany spolupracovníků či nadřízených jsou vyloučeny,
- c) netolerovat ani nekrýt podezření z trestné činnosti jiných příslušníků policie ČR a trestnou činnost neprodleně oznámit; stejně tak netolerovat ani jiné jejich protiprávní jednání či jednání, které je v rozporu s Etickým kodexem Policie České republiky.

5. Osobním a profesionálním přístupem příslušníků Policie České republiky je

- a) nést osobní odpovědnost za svoji morální úroveň a svůj profesionální výkon,
- b) chovat se bezúhonně ve službě i mimo ni tak, aby důstojně reprezentovali Policii České republiky svým jednáním, vystupováním i zevnějškem.

Každý příslušník Policie České republiky, který jedná v souladu se zákonem a Etickým kodexem Policie České republiky, si plně zaslouží úctu, respekt a podporu společnosti, jejíž bezpečnost chrání i s nasazením vlastního života.

Výklad některých pojmů obsažených v Etickém kodexu Policie České republiky

1. Střetem zájmů

se rozumí jednání příslušníka policie, kterým

- a) dopustí, aby byl výkon služby ovlivněn jeho osobními postoji, názory nebo přesvědčením, pokud jsou v rozporu se zájmy služby,
- b) došlo ke střetu zájmu služby s jeho osobními zájmy; tímto střetem se rozumí takové jednání, které ohrožuje důvěru v jeho nezaujatost, autoritu či profesionalitu nebo důvěru v policii,
- c) využil svého postavení, pravomocí nebo informací, které se dozvěděl při výkonu služby, k získání neoprávněného prospěchu nebo výhody pro sebe nebo jinou fyzickou či právnickou osobu,
- d) osobně vystupoval za fyzickou osobu, která není osobou blízkou či právnickou osobou vůči státu, státní nebo převážně státem vlastněné právnické osobě v obchodních záležitostech,
- e) by se odvolával na své služební postavení v záležitostech, které souvisejí s jeho osobními vztahy nebo soukromou činností,
- f) by umožnil uvedení svého jména nebo vyobrazení k reklamním účelům za úplatu nebo za jiný majetkový prospěch,
- g) by přijal dar či výhodu od osoby, pokud by došlo k ohrožení nebo zpochybnění řádného výkonu služby,
- h) by hájil jiný zájem, pokud by byl v rozporu se zájmem policie, poškozoval její dobré jméno nebo ohrožoval její apolitičnost.

2. Rovným a korektním přístupem

se rozumí uplatňování rovnosti a korektnosti ke každému bez rozdílu, což může být v kontaktu s představiteli zejména národnostních a etnických menšin naplněno pouze respektem k jejich odlišnosti. Toto respektování odlišností v žádném případě neznamená zvýšenou toleranci k nezákonnému jednání členů těchto menšin. Naopak vyžaduje pozitivní snahu pochopit tuto odlišnost kulturních hodnot a vzorců jednání, na jejichž základě může být příslušník menšiny odsuzován, vylučován, omezován či obecně diskriminován, ať již přímo či nepřímo, pokud z jeho strany nedochází

k porušení zákona. Pouze při respektu policie k odlišnosti členů minorit může být dosaženo deklarované rovnosti přístupu bez rozdílu.

3. Ohleduplností a taktností

se rozumí zejména neemoční profesionální nestranné a rozhodné vystupování, především v situacích, kdy je zasahováno do lidských práv a svobod; příslušník policie nesmí být při rozhodování a jednání ovlivněn svými osobními problémy a pocity. Jedná se i o taková jednání, kdy je nutno brát v úvahu sekundární viktimizaci postižených osob trestnými činy, tragédiemi nebo událostmi s nimi spojenými, např. sdělování úmrtí rodinného příslušníka, rozloučení se se zemřelým před jeho odvozem, pokud to situace dovoluje.

4. Korupčním jednáním

se rozumí úmyslná, cílevědomá činnost, spočívající ve zneužití pravomoci či postavení příslušníka policie z vlastního nebo cizího podnětu s úmyslem získat neoprávněný prospěch či výhodu pro sebe nebo jiné osoby, přičemž není důležité, zda neoprávněný prospěch či výhoda je hmotného či nehmotného charakteru.

PŘÍLOHA P III: SLUŽEBNÍ SLIB POLICISTŮ ČESKÉ REPUBLIKY

Služební slib policistů zní:

„Slibuji na svou čest a svědomí, že při výkonu služby budu nestranný a budu důsledně dodržovat právní a služební předpisy, plnit rozkazy svých nadřízených a nikdy nezneužiji svého služebního postavení. Budu se snažit vždy a všude chovat tak, abych svým jednáním neohrozil dobrou pověst bezpečnostního sboru. Služební povinnosti budu plnit řádně a svědomitě a nebudu váhat při ochraně zájmů České republiky nasadit i vlastní život.“

PŘÍLOHA P IV: DOTAZNÍK

Vážení kolegové,

dovoluji si Vás oslovit ve věci dotazníkového šetření, jehož cílem je vytvoření podkladů pro mou bakalářskou práci. Šetření je zcela anonymní a proto Vás prosím o maximální upřímnost v odpovědích na otázky, které jsem pro tento účel vytvořila. U každého bodu prosím zaškrtněte pouze jednu odpověď.

Díky za Vaši spolupráci

Jolana Světlíková

Otázka č. 1. *Jak dlouho pracujete v přímém výkonu služby u Policie České republiky?*

- A) méně než 5 let
- B) více než 5 let

Otázka č. 2. *Jste na večírku se svým kolegou. Večírek skončil a Váš kolega nasedá do auta na místo řidiče a odjíždí, i když krátce před chystaným odjezdem požil alkoholický nápoj a na Vaše námitky před svým odjezdem nereagoval. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?*

- A) Oznámím tuto skutečnost na oddělení policie.
- B) Příště se na něj pokusím více naléhat, aby neporušoval zákon.
- C) Budu doufat, že jeho jednání nebude mít špatné následky, sám bych takto neriskoval.

Otázka č. 3. *Jste na policejním večírku a nechtěně jste svědkem nedorozumění svého kolegy s jeho ženou. Muž svou ženu nevybíravě slovně napadá a nakonec ji udeří, než tomu stačíte zabránit. Žena Vám později svěřá, že se tohoto jednání nedopustil poprvé a požádá Vás o pomoc. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?*

- A) Oznámím skutečnosti, které jsem sám viděl a o kterých jsem se dozvěděl, na oddělení policie nebo cestou nejbližšího nadřízeného.
- B) Promluví s kolegou v soukromí o nemorálnosti a případně trestnosti jeho jednání.
- C) Neudělám nic, i když s tímto způsobem řešení konfliktů nesouhlasím a nikdy bych takto sám nejednal.

Otázka č. 4. Účastníte se menší oslavy, na kterou Vás pozval kolega hostitel. Při malé pauze si všimnete, že mu na zahradě roste asi třicet vzrostlých rostlin konopí. Na Váš dotaz po důvodu pěstění se Vám dostane odpovědi, že pro léčebné účinky rostlin. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?

- A) Oznamím tuto skutečnost na oddělení policie nebo cestou nejbližšího nadřízeného.
- B) V soukromí se mu pokusím rozmluvit tento způsob léčby.
- C) Nadále se budu chovat tak, jako kdybych si ničeho nevšiml, ale další návštěvě se budu vyhýbat.

Otázka č. 5. Při plnění pracovních úkolů Váš kolega hrubým způsobem uráží zúčastněnou osobu. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?

- A) Po návratu na oddělení na jeho chování upozorním nadřízeného.
- B) V soukromí upozorním kolegu, že takto by se chovat a vyjadřovat neměl.
- C) Neudělám nic, sám bych takto nejednal, ale je to můj kolega a jsme odkázáni ve výkonu jeden na druhého.

Otázka č. 6. Provádíte eskortu. Eskortovanou osobou je pachatel trestného činu. Během eskorty osoba omezená na osobní svobodě požádá Vašeho kolegu (velitele eskorty) o možnost povolení pout z důvodu příliš pevného a tím zraňujícího utažení. Do místa předání eskortované osoby zbývá cca 20 minut. Váš kolega na žádost nereaguje. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?

- A) Po návratu na oddělení oznámím tuto skutečnost cestou přímého nadřízeného.
- B) V soukromí promluvím s kolegou o nehumánnosti jeho jednání při eskortě.
- C) Jednáním kolegy při eskortě se nezabývám.

Otázka č. 7. Jste svědkem korupčního jednání svého kolegy a přítele během služby. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?

- A) Oznamím tuto skutečnost na oddělení policie nebo cestou přímého nadřízeného.
- B) Vynasnažím se mu toto jednání do příště rozmluvit.
- C) Dělán, že jsem nic neviděl, i když s tímto jednáním nesouhlasím a nikdy bych takto nejednal.

Otázka č. 8. *Operační důstojník Vás vyšle s kolegou (vedoucím hlídky) na místo ke konfliktu mezi příslušníky majoritní a členy minoritní společnosti. Po příjezdu na místo Vás kolega demonstrativně řeší konflikt zaujatě a s despektem. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?*

- A) Po návratu na oddělení upozorním na jeho jednání nadřízeného.
- B) Promluví s kolegou v soukromí o jeho nemorálním jednání.
- C) Jeho jednáním a způsobem řešení konfliktu se dále nezabývám.

Otázka č. 9. *Jste svědkem opakované šikany svého nadřízeného vůči Vašemu kolegovi. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?*

- A) Oznamím tuto skutečnost cestou jeho nejbližšího nadřízeného.
- B) Naznačím nadřízenému, že jsem byl svědkem tohoto jednání a že s jeho jednáním nesouhlasím.
- C) Pokračuji dál v práci, neprotestuji, i když vím, že by se takto nadřízený chovat neměl.

Otázka č. 10. *Při dopravní kontrole zastavíte vozidlo, jehož řidič se dopustil přestupku proti BESIP tím, že při jízdě držel v ruce hovorové zařízení. Následně zjistíte, že řidičem vozidla je Váš kolega a přítel. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?*

- A) Vyřeším přestupkové jednání standardně, odevzdáním věci.
- B) Přestupek vyřeším domluvou.
- C) Přátele nepokutuji.

Otázka č. 11. *Váš kolega v hlídce si opakovaně vyřizuje osobní záležitosti v pracovní době a ve služebním vozidle. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?*

- A) Upozorním na jeho jednání přímého nadřízeného.
- B) Vynasnažím se mu toto jednání rozmluvit.
- C) Na tuto skutečnost nereaguji, ale sám takto nejednám.

Otázka č. 12. *Vracíte se s kolegou v noci ze společné společenské akce. Při neopatrné jízdě domů Váš kolega vážně nabourá vozidlo stojící na parkovišti. Na tuto situaci dál nereaguje a odjede z místa nehody. Ani druhého dne se k této skutečnosti nepřizná majiteli vozidla a ani ji jinak neoznámí. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?*

- A) Oznámím tuto skutečnost cestou nejbližšího nadřízeného.
- B) Pokusím se v soukromí kolegu přesvědčit, aby své jednání napravil.
- C) Nebudu tuto situaci řešit, nehodu způsobil někdo jiný.

Otázka č. 13. *Váš kolega se ve službě, při zajištění osoby, dopustil nepřiměřeného násilí. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?*

- A) Po návratu na oddělení tuto skutečnost oznámím nadřízenému.
- B) Promluvím s kolegou v soukromí o jeho nezákonném jednání.
- C) Nebudu tuto situaci řešit, nepřiměřeného násilí jsem se nedopustil já.

Otázka č. 14. *Jste svědkem situace, kdy Váš kolega opakovaně telefonicky informuje své přátele o pohybu dopravní hlídky provádějící kontrolu nad BESIP a měřící rychlost jízdy v obci. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?*

- A) Oznámím tuto skutečnost cestou nejbližšího nadřízeného.
- B) Vynasnažím se mu toto jednání rozmluvit.
- C) Nebudu tuto situaci řešit, ale sám bych takto nikdy nejednal.

Otázka č. 15. *Jste svědkem situace, kdy Váš kolega nereaguje na oznámení bezdomovce, který byl napaden, okraden a zraněn. Ke které z naznačených možností byste se přiklonil ve svém dalším jednání?*

- A) Oznámím tuto skutečnost cestou nejbližšího nadřízeného.
- B) Promluvím s kolegou v soukromí o jeho nedůvěryhodném a zaujatém jednání.
- C) Nebudu tuto situaci řešit, ale sám bych oznámení přijal.